comprehenduntur, & ut probabiliorem sequitur Amic. qu. 3. ubi etiam excludit motus deperditivos, violentos, & artificiales, ac etiam operationes animasticas, quas etiam excludunt Complut. disput. 16. Physicor. quæst. 2. & Caraffa de Concursu disput. 17. & alii.

Dicimus, definitionem hanc communem esse mutationi instantaneæ, successivæ, naturali, neutræ violentæ, artificialis æternæ, & operationibus animasticis, ita Doctor in 2. d. 12. q. 1. I. ubi ait Philosophum usque ad 5. Phys. indefinite, & universaliter locutum fuisse de motu, & mutatione, & quidem, quòd mutatio instantanea comprehendatur, asserunt Suess. 3. Physic. com. 6. Fer. qu. 1. Ruvius, Hurt. Aver. Complut. & Caraff. sæpè citati. Posset 1. probari auctoritate Aristot. qui text. 4. ad colligendam definitionem motus præmittit, motum non esse præter res ipsas, & statim addit, *mutatur enim semper id, quod mutatur, autem secundum substantiam, qui secundum quantitatem, aut secundum qualitatem, aut secundum Ubi*, ex quibus colligitur, institutum ipsius esse de motu ut est commune quidem substantiali, & accidentali agere, substantialis autem est instantaneus, saltem in viventibus, hinc tex. 6. probans definitionem motus inductione, connumeravit generationem, & corruptionem, idem habet text. 17. ubi specialiter adducit generationem hominis.

35 Respondent, per generationem Arist. non intelligere, nisi vel alterationem illam præviam ad generationem substantialem, vel prout illa alteratio procedit; & pergit non solùm ad disponendam materiam, sed etiam ad expulsionem formæ substantialis, & introductionem novæ formæ, vel pro toto aggregato ex alteratione, & generatione, omnibus enim his modis semper generatio est quid successivum. Contrà, quia secundum Arist. generatio ab substantiam terminatur, alteratio ad qualitatem, & ut sic sunt species distinctæ motus in communi, sed alteratio pro prævia dispositione non terminatur ad substantiam, sed ad qualitatem, ergo ut sic non est generatio. Tum quia qualitas, prout est forma accidentalis, non distinguitur specie à se ipsa, ut est dispositio ad formam substantialem, ergo nec alteratio, ut terminatur ad qualitatem in se distinguitur specie, ut terminatur ad qualitatem ut dispositionem substantiæ. Non minus falsa est 2. responsio. Tum quia nullam alterans generat. Tum quia, vel alteratio, ut præcedit ad expulsionem formæ substantialis, & introductionem novæ formæ terminatur ad substantiam, vel non; si secundum, ergo non potest esse generatio, quæ secundum Arist. ad substantiam terminari debet; si primum, habetur intentum, quòd generatio formæ substantialis est sub ista definitione, quæ est instantanea. Si dicas, generationem esse quidem instantaneam, non tamen simul cum alteratione sumptam; Hæc est tertia responsio allata, quæ improbatur, quia sicut hoc aggregatum ex substantia cum qualitate est unum per accidens, quia est ex rebus diversorum prædicamentorum; ita hoc aggregatum ex alteratione, & generatione est unus motus per accidens, ergo non potest constituere unam per se speciem motus ab aliis distinctam. Tum quia Arist. ait, generationem esse actum generabilis, & corruptionem actum corruptibilis, hoc autem non convenit nisi generationi substantiali, & materiæ primæ, non alterationi, & composito, quod est subjectum alterationis.

36 Amicus resp. Arist. ibi loqui de generatione substantiali, non qualiber, sed successiva, ut est generatio non viventium. Contrà, quia Arist. in tex. 17. exemplum adducit de generatione hominis, quæ sit in instanti. Tum quia ex dicendis infra successio non semper arguit distinctionem specificam, ergo non est cur debeat excludere generationem substantialem instantaneam. Tum quia sub specie alterationis bebent comprehendi etiam accidentales mutationes instantaneæ, ergo sub generatione quælibet generatio continetur, prob. antecedens, dantur aliquæ mutationes naturales id-est, quarum principium est natura, ut sunt sensationes, & intellections dependentes ab anima, quatenus est natura, & physicæ considerationis, item si aqua divinitus in instanti acquireret frigiditatem deperditam, quæ continentur sub hac definitione, quia Arist. consideravit præcipuè motum positum in definitione naturæ. Negat Amic. mutationes instantaneas esse naturales, quia proprie operationes naturales sunt successivæ, eò quoniam natura semper ab imperfecto ad perfectum procedit; vel quia motus successivus est notior, & magis dat intelligere distinctionem naturalium à supranaturalibus. Sed falsum assumit ad operationes scilicet naturales requiri, ut natura de imperfecto ad perfectum tendat, cùm hoc proveniat ex imperfectione agentis, ergo si aliquod agens ita perfectum detur, quòd possit totaliter ponere in esse terminum, & simul, ex hoc non debemus arguere, non naturaliter agere, imò perfectiùs naturaliter. Tum quia hæc conditio in definitione motus naturalis non pronitur, Neque successio requiritur, quia est notior, quia dantur etiam mutationes instantaneæ æquè notæ, ut est visio, tum quia neque hæc conditio ponitur in definitione naturalis motus, neque si adesset, excluderet à motu naturali mutationes instantaneas, quia etsi non ita notæ sint, non ob id sunt simpliciter ignotæ.

37 Secundò motus in communi ad instantaneum, & successivum pertinet ad Physicum, ut patet, quia nec ad Metaphysicum, vel Mathematicum, qui ab omni motu abstrahunt, ergo illæ mutationes debent à Philosopho considerari, non videtur tamen alio in loco explicari ab Arist. quam hìc, quia usque ad 5. Physic. semper egit de universalioribus, & communioribus, solùm ibi distinguere incipit motum propriè dictum à mutatione, ergo hìc motum in communi considerat. Tum quia agens per actionem instantaneam ad Physicum pertinet, sicut passum passione instantanea, & absque ulla ratione hoc negatur ab Amico, quia ad nullum alium scientificum per se potest spectare, sed motus ab Arist. hìc definitus est ille, qui semper est annexus cum actione, & passione ergo &c. Tum quia rectè potest ipsis mutationibus instantaneis applicari allata definitio, nam verè mobile per ipsam actuatur, quatenus erat sub privatione ad illam formam, nec requiritur, quòd etiam sub motu sit in potentia ad aliam formam, ut patet ex q. præced.

Ex quibus patet probatio de aliis motibus, quibus motus in communi, qui est physicæ considerationis, se habet ut genus; & posset ostendi inductione, nam primò aliquo modo hæc definitio potest motui deperditivo extendi, quia subjectum potentiale non solùm respicit formam, sed etiam privationem ipsius, ergo quandocunque sub aliquo est istorum, subjecti potentia aliqua modo actuatur; hinc Arist. explificat etiam de corruptione & diminutione. Secùdò comprehenduntur motus violenti, quia licèt subjectum non habeat inclinationem ad formam suæ naturæ disconvenientem, habet tamen potentiam, & capacitatem, quæ ut sic potest intelligi actuari per motum, ex quo sequitur.

Tertiò, multò magis competere etiam neutris, & artificialibus, unde Arist. exemplificat de ægrotatione, qui est motus violentus, & de ædificatione, qui est artificialis. Motus æternus etiam est actuatio subjecti; qua saltem subjectum secundùm partes actuatur, verum est tamen, quòd talis motus implicat ex dictis disp. præc. Tandem convenit operationibus animæ, quia sunt naturales, & verè anima per illas dicitur actuari, quatenus erat in potentia. Nec rectè à Compl. excluduntur, eo quod sint actus existentis in actu, & perfecti; qualis est anima, seu sensus, vel intellectus, qui jam factus est in actu per speciem, & per consequens perfectus, & fœcundus, & quod ex propria ratione non petunt operationes istæ; quod mobile sit in potentia, & sub privatione, quamvis habeat capacitatem, sed in eodem instanti, in quo est intellectus, potest etiam habere suas operationes, non verò sunt actus existentis in potentia, & imperfecti, quod requiritur ad rationem motus ex Arist. Non rectè excluduntur, quia etiam sunt actus existentis in potentia, & per consequens alicujus imperfecti, nam scilicet intellectus sit in potentia proxima, & actu primo proximo ad eliciendam intellectionem, quando est specie fœcundatus, adhuc tamen est in potentia tunc activa, tum passiva respectu intellectionis, & verè mutatur. Et quamvis possint esse sine motu, si simul essent cum intellectu quoad durationem, non sequitur, quod quando fiunt cum motu, quod subjectum non actuetur per illas, sicut qualitates connaturales resultant in se simul cum forma substantiali in generatione absque motu, attamen si deinde illis privaretur, esset in vera potentia subjectiva sub privatione, & consequenter in statu imperfecto.

38 In oppositum obiicies ex 3. Phys. 1. ubi Arist. dixit, naturam esse principium motus, & mutationis, & statim addidit, videtur autem motus continuorum esse, ergo hìc agit de motu continuo, & successivo; & 5. Phys. l. 8. negat generationem motum esse. Tum 2. motus sic debet mobile actuare, ut simul constituat ipsum in potentia ad ulteriorem perfectionem, quod instantaneo non convenit. Tum 3. quia non videtur convenire successivo, quia explicatur in hac definitione successio. Tum 4. quod nec operationibus animæ, quia anima non est natura, & quia 3. de Anim. 22. ait Arist. sensationes esse motus specie diversos ab aliis, eo quia sunt actus rei perfectæ, motus verò est actus rei imperfectæ. Tandem nec violentis, vel artificialibus, quia definitur in gratiam motus positi in definitione naturæ.

Resp. ad 1. Arist. in primo loco proponere illa, de quibus est agendum, & reddere rationem methodi; quam vult observare, dicens, quod semper communia sunt præmittenda, & ideò de motu in communi, de continuo, de cujus numero est motus, idest una præcipua species ejus, scilicet successivus, de loco, vacuo, & tempore loquendum, postea ad unumquodque illorum, quæ sunt propria descendere; qua data expositione nihil concluditur. Vel dicendum, quod in motu instantaneo datur quoque continuitas secundum partes subjecti, vel formæ, ut patet in aeris illuminatione. Secunda auctoritas est pro nobis, quia cum ibi dicat, non esse motum; in hoc tertiò affirmet, sequitur, quod non eodem modo loquatur de motu, hìc, & ibi, & consequenter, quod hìc definiat motum in communiori acceptione, prout ad generationem substantialem, & ad motum accidentalem est communis. Ad 2. neg. assumptum, ut patet ex q. præc. Ad 3. nec debet explicari successio, quia genus à speciebus præscindit, quomodo autem applicetur motui successivo, dicemus infra n. 52. Ad 4. patet ex dictis disp. 6. quomodo anima sit natura. Ad Arist. dicimus, non negare ab anima imperfectionem potentiæ passivæ respectu sensationum, sed imperfectionem ad formam potius corrumpentem, & ad destructionem disponentem, qualis est potentia subjecti ad qualitates contrarias, ut etiam dicemus q. seq. art. 4. Ad 5. dicitur definiri in gratiam motus positi in definitione naturæ, quia motus genericus necessarius est ad cognitionem inferiorum.

QUÆ-

QUÆSTIO VI.

De speciebus motus.

39 Duobus in locis præcipuè de motu locutus est Arist. in 3. & in 5. Phys. In 3. eccepit motum secundùm suam communitatem, quomodo hucusque locuti sumus, scilicet prout ad quamcunque mutationem per se communis est, hinc ad quatuor prædicamenta spectare, ad substantiam, qualitatem, quantitatem, & Ubi ostendit, & hoc modo non est passio corporis naturalis, quia ut sic excedit ipsum. In 5. verò divisit motum in communi in motu propriè dictum, & mutationem propriè dictam, & hanc solum ad substantiam esse, motum verò ad illa tria prædicamenta, quæ divisio est generis in species, ut videbimus; & quia genus in species descendit per differentias, quæ divisivæ sunt generis, & constitutivæ speciorum, ut videamus, quot, & quæ sint species motus, debemus prius differentias dividentes motum in communi aperire, & investigare, quænam sit essentialis divisio, & quæ accidentalis, ex quo postea patebit, quæ sint species motus in communi, per quid constituantur, & inter se differant.

Prima divisio satis vulgata apud Doctores est in motum instantaneum, qui in instanti absolvitur, & in successivum, & quia successio in aliquo sensu est de conceptu motus, potest dupliciter accipi, nam si sumatur, prout dicit transitum à termino à quo ad terminum ad quem, sic motus successivus erit motus in communi, ut dicebamus in prima quæst. sed magis strictè loquendo successio sumi solet pro illa continua, & in tempore facta, & in hoc sensu sumitur, cum motus successivus ab instantaneo distingui dicitur per successionem.

Secunda divisio motus in communi solet illa assignari, quæ ab Arist. 5. Phys. 7. traditur, ubi ait, omne, quod mutatur, intelligi posse mutari, vel de subjecto in subjectum, vel de subjecto in non subjectum, vel de non subjecto in subjectum, vel de subjecto in non subjectum, & omissa secunda mutatione, quæ impossibilis est, concludit, quod illis tribus modis potest contingere motus, per subjectum intelligit terminum positivum, per non subjectum terminum negativum, & consequenter potest fieri divisio bimembris, scilicet quod motus potest esse inter terminos positivos, vel unum positivum, & alterum negativum, qui postea subdividatur, nam vel terminus à quo erit negativus, & terminus ad quem positivus, vel totum è contra.

Tertia divisio motus est penes terminos, ad quos terminatur, nam vel terminatur ad ens simpliciter, qualis est forma substantialis, vel ad ens secundum quid, qualis est forma accidentalis, & consequenter motus vel est accidentalis, vel substantialis; ita colligitur ex Arist. 5. Phys. 8.

Quarta est in naturalem, violentum, & neutrum, quæ divisio sumitur penes habitudinem, quam dicit subjectum ad formam, nam vel naturaliter inclinatur ad illam, & sic est motus naturalis; vel potius habet oppositionem, & repugnantiam, & sic est motus violentis, vel neutro modo se habet, & sic est neuter, ut fusius diximus disp. 6. Aliæ divisiones assignantur, sed vel conveniunt tantum motui accidentali, vel solum successivo, ut videbimus art. ult. & quia aliæ divisiones motus assignatæ præter primam sunt claræ, prius debemus explicare, quid formaliter addat successio, quæ motum successivum constituit, & ab instantaneo distinguit, deinde, quænam divisio ex ipsis sit essentialis, & quæ accidentalis.

ARTICULUS I.

Explicatur divisio motus in instantaneum, & successivum.

40 Advertendum est, quod motus successivus dicitur etiam continuus, at non sumimus continuitatem in præsenti pro perpetuitate, quomodo Arist. 8. Phys. 54. & seq. dixit solum motum Cœli esse continuum, sed quatenus dicit partes termino communi copulatas, quæ partes sunt in duplici differentia, nam vel sunt simultaneæ, ut cum aer in instanti illuminatur, est motus continuus, quia totum continuum, & quælibet pars movetur, non solum extensivè, verùm etiam intensivè, & in hoc sensu non differt ab instantaneo; vel sunt successivæ una post aliam, ut cum lignum calefit successivè, & in tempore prius secundum unam partem, quam secundùm aliam, & hoc dupliciter, vel cum interruptione temporis, si v. g. modo moveatur lignum secundum aliquam partem per calefactionem, posteà cesset à motu, deinde secundum aliam partem denuo moveatur, & calefiat, & hæc est quædam successio discreta, quia una non est alteri continuata; secundò absque temporis interruptione, ut cum lignum calefit per horam, & in hoc sensu accipitur in præsenti; ad quam successionem ut habet Doct. in 2. dist. 2. q. 9. Z. & ex Arist. 5. Phys. l. 8. 33. & 49. necessariò requiritur, quod sit inter extrema habentia latitudinem aliquam, sive extensivam, sive intensivam, nam si terminus indivisibilis esset, non posset nisi totus simul acquiri, vel totus simul dependi, ut diximus disp. præced. q. 2. art. ult. Nec etiam hoc sufficit, sed requiritur adhuc, quod sit inter extrema habentia contrarietatem ad invicem, nam videmus multas alterationes tam secundum extensionem, quàm secundum intensionem, fieri in instanti, ut est illuminatio, & hoc quia extrema non habent contrarietatem; quæ contrarietas non necessariò debet esse propria, qualis est inter formas positivas de genere qualitatis, quia motus successivus est ad quantitatem, & ubi, in quibus non adest vera contrarietas, sed sufficit, ut sit quædam oppositio, qua non possit terminus ad quem à motore intentus statim induci in mobili, & terminus a quo statim expelli, sed necessarium est, ut tale mobile prius moveatur à motore per media interjacentia inter terminos a quo, & ad quem, intelligendo per media omne id, quod necessariò præcedit inductionem termini ad quem; ratio hujus est, quia quando adest ista oppositio, verè intelligitur, acquisitionem non esse simul, & in instanti, sed in tempore.

41 Ex quo colligitur, radicem omnis successionis esse resistentiam medii ad motorem, & mobile, quatenus, scilicet non potest mobile statim moveri in terminum ad quem à motore propter limitatam, & finitam virtutem, quæ nequit separare istam resistentiam; tamen si esset virtus infinita, posset omnem resistentiam superare, & consequenter omnem tollere successionem, ut docet Doct. cit. non enim ordo ille inter terminos oppositos est ita intrinsecus, ut non possit aliter fieri, & pertransiri ab uno ad alium terminum simpliciter loquendo, sed tantum respectu limitatæ virtutis, & hoc voluit innuere Arist. cum sæpiùs dixit, motum esse inter contraria, idest motum successivum tunc evenire, quando est inter terminos habentes oppositionem, & contrarietatem, ut non possit statim, & immediate ad invicem in subjecto succedere, sed necessario per aliqua media ab uno ad aliud pervenitur. Quærimus igitur, quid dicat hoc esse successivum, idest hoc, quod est esse prius secundum unam partem, quam secundùm aliam in motu, per quod motus successivus differt ab instantaneo.

Aliqui dicunt, successionem in motu esse quantitatem quandam, quia dicit pluralitatem partium sibi invicem succedentium, quæ quantitas ab aliquibus ponitur prædicamentalis, cum sit quædam pluralitas partium motus distincta a pluralitate partium formæ, licet ab ista proveniat, ita Murcia in prædic. quant. disp. 2. q. 3. Hier. Pla 3. Phys. q. 3. Aver. q. 2. 2. Phys. sect. 1. & q. 29. sect. 4. ubi etiam refert Con. 3. Phys. c. 2. q. 3. & Fons. 5. Metaph. c. 13. q. 10. sect. 2. & qui ponunt motum in prædicamento quantitatis; ab aliis ponitur transcendentalis, quatenus ratio partium est diversa, prout diversæ sunt partes terminorum motus, nam aliæ sunt partes quantitatis, aliæ partes qualitatis, sive intensivæ, sive extensivæ, & aliæ partes ubicationis; hinc quia motus non est per ipsos quid realiter à terminis distinctum, ratio partium motus vagabitur per illa genera, ad quæ est motus, ita specialiter hæc opinio defenditur a Suar. disp. 40. Metaph. sect. 8. Alii asserunt, successionem formaliter dicere negationem simultatis partium motus; ita qui universaliter negant, relationes esse aliquod ens a parte rei, ut Nominales omnes.

42 Dicimus, successionem formaliter non dicere quantitatem quandam, sive prædicamentalem, sive transcendentalem, neque negationem simultatis partium, sed dicere relationem, seu ordinem partium secundum prius, & posterius termino communi copulatarum, si successio est continua, vel ordinem plurium non habentium terminum communem, si est discreta: ita colligitur ex Scot. in 2. d. 2. q. 1. & 4. ubi sæpè ait, successionem dicere ordinem partium secundum prius, & posterius, ordo verò secundum ejus doctrinam est relatio, sequuntur Capr. 2. d. 2. q. 7. ad 7. contra 1. concl. Jo. de Mag. & Reg. Paris. 3. Phys. q. 2. not. 1. & ut probabiliorem amplectitur Amic. tr. 2. 3. q. 2. dub. 1. prob. & 1. quod non sit quantitas prædicamentalis patet ex dictis q. 1. quod verò non sit quantitas transcendens. Prob. (quæ ratio probat etiam de prædicamentali) ista ratio partium vel intelligitur de partibus terminorum, qui per motum acquiruntur, vel de partibus motus, nullum horum potest formaliter dicere successio, quia tam partes termini, quam partes motus possunt sine successione reperiri, post motum enim manet terminus secundum omnes partes, & si terminus, qui successivè acquiritur, acquireretur in instanti, tunc mobile moveretur secundum omnes partes motus, quibus moveretur in tempore, & successivè, quia adesset respectus informationis ad omnes partes formæ, & ad privationem totalem immediatè præcedentem, qui respectus partialiter esset in mobili, si successivè fieret motus, ergo successio formaliter nequit dicere rationem partium formæ, vel motus. Dices successionem dicere rationem partium motus, non ut sic, sed ut una est extra aliam, seu ut una alteri succedit, quomodo non reperietur in motu instantaneo, & hanc extreitatem partium motus, seu incompossibilitatem in eodem tempore, & subjecto formaliter importari a successione. Contra, ergo saltem habetur, quod partes motus sunt de materiali ipsius successionis, hęc autem extreitas nequit vocari quantitas nisi abusivè, nam reperitur, ubicunque adest ordo, & tamen ordo non est, nisi quædam relatio secundum prius, & posterius, ergo successio non est quædam quantitas formaliter, quæ ex se dicit quandam partium rationem.

43 Secundò, quod non dicat simplicem negationem simultatis partium probat. quia successio est quoddam nomen constituens illud, cui competit, in ordine ad aliud, id enim succedere dicitur, quod advenit post aliud, sed negatio simultatis partium ut sic non constituit illud, cui convenit in ordine ad aliud, nisi quatenus per relationem prioris, & posterioris explicatur. Quapropter formaliter dicet relationem ordinis, seu prioris, & posterioris, quia nequit intelligi aliqua sibi invicem succedere, nisi intelligatur ista relatio inter illa, & statim ac talis relatio intelligitur, concipitur ratio successionis perfectè. Tum quia denominativa formaliter important formam, & connotant subjectum, quæ forma postea per nomen abstractum formaliter, & absolutè significatur, sed ens succes-

cess-

cessivum dicit partes aliquas secundum prius, & posterius ordinatas, ergo formale, entis successivi erit iste ordo, & materiale partes succedentes. Et quia ordo non solùm inter entia continuata adinvicem posset esse, sed etiam inter omnino separata; sed aliquo modo conjuncta, hinc successio erit duplex, continua, & discreta. Successio igitur in motu nil aliud dicit, nisi ordinem partium motus secundum prius, & posterius uni termino copulatarum, quatenus una pars ita alteri succedit, ut semper una sit prior, altera posterior, nec ambæ simul unquam erunt, sed sunt unitæ, & copulatæ mutatis esse, quæ ad instar indivisibilium in quantitate continua permanenti copulant, & uniunt partes motus, itaut differentia inter partes motus, & mutata esse est, quod per partes motus, acquiruntur partes formæ terminantis, permutata esse acquiruntur indivisibilia ipsius formæ continuantia partes illas.

Sed contra arguitur. Tum quia Arist. in Prædic. c. de quant. inter species ipsius numeravit motum, & tempus ex hoc, quod sunt entia successiva. Tum 2. motus successivus habet proprias partes propriis continuativis continuatas, ergo ista continuatio successiva est quædam peculiaris species quantitatis; Prob. consequentia, quia ubi est pluralitas partium, quarum una excludit aliam; non solum per exclusionem identitatis, sed etiam per exclusionem coexistentiæ, ibi est quantitas prædicamentalis, quia ista exclusio, seu incompossibilitas est quædam extreitas partium, sicut enim quantitas permanens facit partes extra partes in ordine ad locum eundem, ita quantitas successiva, seu successio facit partes extra partes in ordine ad idem tempus; constat autem, extreitatem esse rationem formalem quantitatis ex dictis d. 9. q. 1. a. 1. Tum 3. successio nequit intelligi absque partibus, ergo partes sunt de essentia successionis, & consequenter, cùm ratio partium sit saltim quædam transcendentalis quantitas, successio formaliter dicet talem quantitatem. Tum 4. relatio ista ordinis in motu est relatio rationis, ens successivum est quid reale; ergo &c.

44 Resp. ad 1. Arist. loqui ibi secundum famosam opinionem, cujus est signum evidens, quod in 5. Met. non numeravit, nec tempus, nec motum, sed dixit, esse per accidens quanta, ut mox dicemus. Ad 2. negamus consequentiam cum probatione, non enim omnis continuitas partium est vera quantitas, quia hæc reperitur, tam in substantia, quam in qualitate, etiam si à quantitate essent separata, nec omnis incompossibilitas, & extreitas partium est quantitas, sed solùm illa, quæ per se convenit partibus, quæ verò per accidens, & per aliud, non est propriè quantitas; nam non tantum quantitas habet partes extra partes sed etiam qualitas in compositorum quanto, & tamen ista extreitas, & impenetratio partium albedinis v. g. non est quantitas distincta à quantitate parietis, quia in tantum albedo habet istam impenetrationem, inquantum est in corpore quanto, idem etiam dicendum de relatione producentis ad productum, si enim productum successivè acquiritur, relatio etiam successivè insurgit, non tamen ista successio est quantitas, cùm per accidens ipsi adveniat, & maximè, quia relatio nequit subjectare quantitatem. Ad 3. etiam album nequit intelligi sine subjecto, nec relatio sine extremis, non tamen sequitur, quod sint de eorum essentia, hinc verum est, rationem partium esse quantitatem quandam transcendentalem, sed est tantum materiale respectu successionis. Ad 4. successionem istam esse relationem rationis in motu prout à relatione simpliciter reali distinguitur, non prout convertitur cum secunda intentione, ut diximus de motu q. 1. vide art. 3. in fine.

ARTICULUS II.

Qua motus divisio sit essentialis, & quæ accidentalis, declaratur.

45 Circa primam divisionem in instantaneum, & successivum aliqui asserunt illam essentialem esse, ita Hurt. disp. 11. Phys. sect. 10. Tat. 6. Phys. q. 2. §. *Primò sciendum, &c.* Morif. disp. 7. Phys. q. 1. & 2. At Peter. lib. 14. c. 8. Jand. 3. Phys. q. 2. Conimbr. c. 1. q. 2. & alii distinguunt successionem à continuitate, & successionem, ajunt, consistere, ut non acquiratur forma tota simul, sed pluribus acquisitionibus, continuitatem verò consistere, ut illæ acquisitiones sine interruptione fiant, successionem dicunt esse differentiam essentialem motus, continuitatem verò proprietatem. De 2. divisione in motum de subjecto in subjectum, &c. sustinet Aversa q. 26. sect. 9. & 10. essentialem esse, diversasque species essentialiter constituere, explicans per subjectum intelligi terminum realem positivum contrarium, per non subjectum verò privationem alterius termini, idem sentiunt Compl. disp. 21. q. 1. & 3. De 3. divisione est ferè omnium sententia, essentialem esse. At de 4. qui sustinent motum non solum à termino, sed etiam à subjecto specificari, debent adhuc sustinere hanc divisionem esse datam per essentialia.

Dicimus 1. tertiam divisionem esse essentialem, non verò secundam, & quartam. Concl. hæc quoad tertiam divisionem habetur à Scot. 1. dist. 2. q. 7. T. & dist. 13. A. & Q. & 3. dist. 14. q. 2. E. quibus in locis docet, motum penes terminos distingui, itaut ex diversitate specifica terminorum valeat inferri diversitas specifica motuum, & habetur ab Arist. 5. Phys. 8. & patet, nam quilibet respectus specificatur à termino ad quem, ergo cum motus sit respectus, ab eodem specificari debet, ergo si termini sunt specie distincti, etiam motus, ut dicemus q. seq. ar. 1. Quoad 2. tertam de secunda divisione colligitur à Doct. 4. dist. 10. q. 2. D. & 2. dist. 2. q. 7. in fine, quibus in locis ait, terminum à quo positivum non esse per se terminum, sed tantum concomitantem, nec à termino à quo positivo ad terminum ad quem positivum esse unum, sed duos motus; ex qua doctrina sic arguitur; nulla divisio essentialis datur per extrinseca, & per accidens requisita ad constitutionem constitutorum, sed hæc est hujusmodi; Probatur, quia nullus motus necessario petit de sua ratione formali esse inter positivos terminos, sed inter terminos contradictorios, nam potest aliquis moveri ad terminum ad quem positivum absque deperditione termini à quo positivi saltem per potentiam Dei, vel e contra, & tamen iste motus esset ejusdem speciei cum alii ex 5. Phys. 31. ubi habetur, *Omnis igitur dealbatio omnis de albatione idem secundum speciem erit*, quod etiam exemplificari poterit de illuminatione facta in instanti, & in tempore, quæ ejusdem erunt speciei, & tamen prima esset a non subjecto in subjectum, idest à privatione ad formam, secunda à subjecto in subjectum scilicet è remissiori lumine ad intensius, tum quia idem motus successivus potest utroque modo appellari; tum quia Arist. 1. Phys. assignavit principia motus in communi, scilicet materiam, formam, & privationem, ut diximus disp. 1. q. 2. quod tamen esset falsum, si terminus à quo positivus esset per se terminus motus; vide art. seq. & q. seq. art. 1. ubi de hoc iterum redibit sermo. Tandem quo ad 3. partem de quarta divisione patet, quia ut q. seq. dicemus, motus à subjecto minimè specificatur, ista autem divisio est data in ordine ad subjectum. Accedit, quod in motu respectus subjecti ad formam est materiale motus ex dictis q. 1. hæc divisio est per tales respectus, ut patet, unde post motum naturalitas, violentia, vel neutralitas manent, ergo non erit essentialis motui, sed accidentalis, & extrinseca.

46 Dicimus 2. quando successio, & instantaneitas proveniunt in motu ex rationibus ipsorum terminorum, ut ex propria natura successivè, vel in instanti solum petant produci, ista divisio in instantaneum, & successivum essentialis erit; at si provenient ab aliquo extrinseco, puta vel ex impotentia agentis, vel ex motu locali, & continua approximatione agentis ad passum, ita ut terminus utroque modo possit acquiri, accidentalis erit. Prima pars de essentiali divisione posset colligi ex Arist. in omnibus illis locis, quibus Adversarii demonstrare nituntur, motum essentialiter successivum esse, ut videbimus art. seq. & ex Doct. ubicunque docere videtur, motum essentialiter successivum esse, & in tempore necessariò fieri, mutationem verò in instanti, ut in 2. dist. 2. q. 12. F. & in 3. dist. 3. q. 1. B. & probari potest, nam quod nequit separari ab aliquo, vel est differentia essentialis, vel passio inseparabilis nobis differentiam essentialem circumscribens, sed forma, quæ in tempore est tantum acquisibilis, nequit acquiri in instanti, & quæ est in instanti acquisibilis, nequit fieri in tempore, ergo ista successio, & instantaneitas necessariò conveniunt motibus, quibus tales formæ acquiruntur, ergo divisio motus per istam erit essentialis, quatenus est data per aliquos modos intrinsecos motui, qui possunt nobis circumscribere differentias essentiales.

Ex quo patet 2. pars, quod quando forma non petit, vel in instanti solùm, vel in tempore acquiri, successio, & instantaneitas accidunt acquisitioni illius formæ, & consequenter ejusdem essentialis speciei erit acquisitio illius, sive in instanti, sive in tempore fiat. Tum quia ex Arist. 5. Physic. 31. *Omnis dealbatio omnis dealbationi idem secundum speciem erit*, ergo si lumen acquireretur in instanti, vel in tempore, illuminationes illæ erunt ejusdem speciei. Tum quia motus dicunt respectum subjecti ad formam, & respectum informationis ad non informationem ex q. 1. sed respectus subjecti ad formam ejusdem est rationis, quando forma in instanti acquiritur, & quando successivè, ut patet, nam iste respectus manet transacto motu, & eodem modo denominat lumen v. gr. aerem illuminatum, sive in instanti, sive in tempore fuerit acquisitum, itaut non est diversæ speciei respectus, quem dicit subjectum ad totam formam, & ad partem formæ; similiter respectus totius informationis ad non informationem totalem est ejusdem speciei cum respectu informationis partialis ad non informationem partialem, quia sicut forma est ejusdem rationis, ita privatio ipsius; successivum autem solùm dicit de novo respectum ad esse partiale immediatè præcedens, & subsequens, & instantaneum carentiam talis respectus, quæ possunt separari à motu, ergo &c. Hæc conclus. sustinetur à Murcia 3. Physicor. disp. 1. qu. 1. cap. 4. & ut probabiliorem sequitur Amic. tract. 23. quæst. 5. conclus. 5.

47 Quoniam autem secundum veritatem quilibet motus in tempore factus potest de potentia Dei in instanti fieri; præterquam localis motus includens totam realitatem termini ad motus, ut dicemus art. 5. idcircò successio secundum veritatem solummodo motui locali totam realitatem includenti essentialis erit, aliis verò motibus accidentaliter conveniat, propter scilicet impotentiam agentis creati non potentis vincere resistentiam medii, cùm sit finitæ, & limitatæ virtutis, ut diximus cum Scoto 2. dist. 2. quæst. 9. Z. art. præced. in notat. unde eodem modo se habebunt formæ suæ secundum veritatem quoad successionem, & instantaneitatem, ac se habet naturaliter lumen, quod utroque modo potest acquiri, & visio, quæ licèt in instanti fiat, potest tamen, si objectum secundum partes, & successivè præsentetur aspectui, fieri successivè. Attamen quia Aristot. non agnovit potentiam istam Dei absolutam, sed quod naturaliter evenit, putavit ab intrinseco, & ex naturis rerum convenire, itaut non possit oppositum contingere, ideo in sententia ipsius formę illæ, quę naturaliter in

in tempore dumtaxat acquiruntur, nullo modo possunt haberi in instanti, & quæ solùm in instanti, nullo modo in tempore; tales præcipuè erunt; quæ alias formas habent contrarias immediatas, & etiam quantitas, & ubi locale, ut art. 4. dicemus, consequenter in sententia Philosophi successio motibus istis, & instantaneitas erunt essentiales differentiæ, vel illas circumscribent.

Hoc totum autem est intelligendum de successione, quę cum continuatione convertitur, non quæ interruptionem habet, nam ut docet Doc. 2. d. 2. q. 9. N. motus successivus continuus debet esse, unde Arist. potius dixit, motum esse continuum, quàm successivum, ut in 3. Phys. 1. & 70. & 4. Phys. 99. & 113. & 5. Phys. ferè per totum; ratio hujus est, quia ad unitatem numericam motus, ut dicemus seq. q. requiritur unitas temporis, itaut si tempus esset interpolatum, non unus, sed plures numero motus censerentur, plura autem individua divisa non possunt unam numero essentiam integraliter constituere. Argumenta contra istas concl. solventur faciliùs in seq. art.

ARTICULUS III.

Per quid motus propriè dicitur à mutatione strictè sumpta distinguatur.

48 Certum est apud omnes, motum in communi non esse passionem corporis naturalis, quia ipsum excedit, cùm possit materiæ primæ convenire, quatenus communis est ad mutationem substantialem, & accidentalem, undè distingui solet in motum propriè dictum, & in mutationem propriè dictam, & ille pro principali passione naturalis corporis assignatur, & ab ista essentialiter distinguitur hinc ut cognoscamus hanc præcipuam corpis naturalis passionem, debemus propriam differentiam ipsius constitutivam investigare. Aversa, & Compl. loc. cit. præc. art. ajunt, per hoc motum à mutatione distingui, quia termini motus, sive à quo, sive ad quem sunt positivi, & contrarii, mutationis verò unus est positivus, alter privativus, & contradictoriè opponuntur. Qui sustinent, divisionem in successivum, & instantaneum esse essentialem, etiam afferunt per istas differentias motum, & mutationem essentialiter inter se distingui.

Dicimus 1. motum, ut est passio corporis naturalis, non distingui à mutatione, quia habet terminos positivos, mutationem verò unum privativum, alterum positivum, aut quia motus est successivus, mutatio instantanea, sed distingui, quia terminus ad quem motus est aliquod esse secundum quid, idest accidentale, terminus à quo privatio istius esse; subjectum verò aliquod potentiale ad ipsum, sive fiat in instanti, sive in tempore; at terminus ad quem mutationis est aliquod esse simpliciter, seu substantiale terminus à quo est privatio istius, subjectum verò aliquod essentialiter incompletum, & potentiale ad istud esse; ita ex nostris Ant. Andr. 11. Met. q. un. Prima pars, quod non differant penes terminos positivum, & privativum, ut patet ex Scoto cit. art. præc. concl. 1. & relationibus ibi adductis. Tum quia multi transitus à non subjecto in subjectum, conveniunt corpori naturali, non solùm neutri, ut illuminatio aeris, verum etiam naturales, ut sunt omnes sensationes, intellectiones, & si aqua esset à Deo omni frigiditate privata absq; calore, & postea ex se rediret ad frigiditatem, ergo quia transitus isti verè sub passione corporis naturalis continetur, mutatio, ut à motu passione distinguitur, non differt per habere terminum à quo privativum. Tum quia transitus materiæ ab una forma substantiali ad aliam non est motus propriè dictus, sed mutatio, sed multi ex istis sunt a subjecto in subjectum, ergo hæc non est differentia distinguens motum à mutatione; minor probat. quia non est major ratio cur, s. inter albedinem, & nigredinem reperiatur motus aliquis per se unus, & non inter ligni formam, & formam ignis.

49 Resp. neg. sequelam, nam albedo ita ex nigredine fit, ut non æquè, & indifferenter ex quovis alio fieri possit, sed solùm ex nigro, vel ex alio colore medio, quatenus participat nigredinem, non ex alia qualitate, calidum ex frigido, quantitas major non nisi ex minori, & in latione motus deorsum fit ex loco sursum, at una forma substantialis potest ex quavis alia generari; propter igitur istam naturalem exigentiam, quam habent ista accidentia, ut ex determinato termino à quo fiant, quæ in formis substantialibus non adest, datur inter illa per se motus, non inter ista. Sed contra, quia ut notat Doct. 2. d. 2. q. 12. G. etiam in aliquibus formis substantialibus reperitur iste determinatus ordo, unde acetum non nisi ex vino fieri potest, forma cadaveris ex forma viventis in Aversf. opinione, & forma corporis organici ex semine, nec ex quovis, sed ex illo, quod provenit ab aliquo ejusdem speciei. Nec valet, quod ajunt, animal ex semine tantum produci, non quia requirat necessariò formam seminis, sed ex necessitate dispositionum, quæ formam animalis præcedere debent, & istæ solùm formam seminis comitantur per se. Non valet, quia in nutritione caro major non nisi ex minori fit, & è contra, non solùm ratione quantitatis, sed ratione ipsius carnis, quæ divisibilis est seclusa quantitate, ex dictis disp. 3. qu. 4. & disp. 9. q. 1. nam etiam augetur forma substantialis, tum quia si dispositiones requisitæ ad formam animalis per se concomitantur formam seminis, non corrumperent istam formam, sed cum illa permanerent, ergo non ratione dispositionum, sed ipsius substantialis formæ petit animal taliter produci. Tum quia corrupta forma seminis, corrumpuntur omnia accidentia illam formam consequentia, & in semine subjectata; ergo non est, cur magis propter dispositiones forma prærequiratur, quam propter seipsam. Tandem, vel istæ dispositiones possunt esse absque forma seminis, vel non, si primum, ergo si in ligno essent, animal ex ligno posset generari, quod non videtur verum; si secundum, ergo quia istæ dispositiones proveniunt à forma seminis, debemus etiam dicere, animal non tantum dispositiones illas prærequirere, verum etiam substantialem formam, sine qua nec illæ dispositiones essent, vide q. seq. art. 1. concl. 1.

50 Secundò, quod neque per successivum, & instantaneum distinguantur, patet ex Doctore, qui motum localem naturalem ponit, quem concedit in instanti fieri posse, ut in 2. d. 2. quæst. 11. & 12. & 3. d. 4. & 4. dist. 43. quæst. 5. & alibi. Tum quia etiam admisso, quod divisio per instantaneum, & successivum sit essentialis, adhuc non per hoc motus propriè dictus, ut est corporis naturalis passio, constituitur per successivum, quia dantur multæ mutationes instantaneæ, quæ naturaliter conveniunt corpori, ut de sensationibus diximus. Tum quia mutatio est solùm ad substantiam secundum Aristotel. 5. Physicor. 9. motus ad accidens, sed datur mutatio substantialis successiva, ut est nutritio, & generatio inanimatorum ex dictis in lib. de Gener. ergo successivum, & instantaneum non distinguuntur motum propriè dictum a mutatione dicta.

Tertiò quod distinguantur assignato modo est Arist. 5. Phys. 8. ubi volens indagare distinctionem mutationis à motu, non arguit, eo quia mutatio est in instanti, motus in tempore, vel quia mutatio est inter contradictoria, motus inter contraria; sed probat duplici ratione, scilicet quia quod generatur, non est, quod movetur, est, idest, ut explicat Doctor 2. d. 2. q. 1. I. & 4. d. 1. q. 3. Ee. subjectum generationis non necessario est in actu completo, sed debet esse aliquod potentiale ad esse simpliciter, quod vero movetur, est necessariò ens in actu, nec ut sic aliquo esse simpliciter caret. Secunda ratio, quod movetur est in loco, quod generatur non est in loco, ergo mutatio non est motus, scilicet ut declarat Doct. in 4. cit. omne, quod movetur, necessario est in loco, vel per formam prius acquisitam in mobili, quod tali motu movetur, ut evenit in alteratione, & latione, quibus quantitas, quæ est ratio essendi in loco occupativè, & circumscriptivè, præsupponitur, vel est in loco per eamdem formam, secundùm quam movetur, ut in auctione, at quod generatur, idest quod est subjectum generationis, quatenus est tale subjectum, nec est in loco per formam prius acquisitam, quia quantitas non est subjecto generationis ratio formalis recipiendi formam substantialem, nec est in loco per formam, secundùm quam movetur, quia substantialis forma non est ratio formalis locationis circumscriptivæ: ecce quomodo tanà secundum Aristot. quam secundum Scot. motus, & mutatio non distinguuntur, nisi secundum differentias in concl. assignatas; & rectè quidem, nam respectus cujuscumque differentię ex differentiis extremorum cognoscitur, cum igitur extrema motus in communi, quia ad quatuor tantum prædicamenta terminatur, primo dividantur in esse simpliciter, & in esse secundum quid; idest substantiale, & accidentale, quorum privationes, & subjecta sint alia, & alia, & motus in communi primo in motum propriè dictum, & in mutationem propriè sumptam dividatur, per differentias assignatas debet dividi. Tum quia ex nostra positione clarè patet, quomodo quilibet motus sit passio corporis naturalis, quia nullum ens, nisi compositum, est subjectum accidentium ex dictis disp. 3. q. 1.

51 Dicimus 2. motum accidentalem, & propriè dictum juxta dicta art. præc. concl. 2. posse dividi in instantaneum, & successivum tamquam in species, præcipuè secundum Arist. cujus principalis intensio est motum successivum explicare, & motus instantaneus potest mutatio secundùm quid vocari, ut facit idem Arist. 5. Phys. 7. successivus verò absolutè motus secundum eumdem text. 9. & hoc per anthonomasiam, sicut motus accidentalis absolutè motus appellatur. Conclusio pendet ex dictis art. præc. cit. nam si instantaneum, & successivum in sententia Arist. sunt modi essentiales motus, & motui accidentali conveniunt, essentialiter ipsum divident, ex quibus Arist. peculiariter motum successivum consideravit, ut patet ex toto progressu Philosophiæ, nam specialiter locutus est de illis motibus, qui in actionibus rerum naturalium reperiuntur, & generationi, ac corruptioni inserviunt, tales sunt motus successivi, & præcipuè in Physicis intendit agere de mota locali, ut patet in 6. & 8. Phys. de instantaneo verò parum est locutus. Et quia successio nequit intelligi perfectè, quin etiam intelligatur terminus positivus à quo, cum sit ordo inter utrumque, talis autem, ut plurimum fit terminus contrarius, vel habens rationem contrarii, qualia sunt media, vel gradus remissiores formæ, hinc est quod talis motus circumscribitur ab Aristot. per hoc, quod est, esse à subjecto in subjectum, idest à contrario in contrarium, non quod terminus à quo positivus sit specificativus essentialiter motus successivi, sed potius est quid connotatum termini à quo primarii, & ut terminus concomitans terminum per se primarium, qui est privatio formæ.

Contra primam conclus. instatur ex Aversa, Tum quia Arist. 5. Physic. 7. præmittit divisionem illam motus facti vel ex subjecto in subjectum, &c. ut diximus in titio q. determinat deinde in eodem tex. & 9. mutationem esse, qua fit à non subjecto in subjectum, seu inter terminos contradictorios, motum verò, qui fit à subjecto in subjectum, & inter terminos positivos; hinc ait text. 9. *Quoniam autem omnis motus mutatio quadam est, mutationes autem tres, quæ dictæ sunt, harum autem esse, quæ sunt secundùm generationem, & corruptionem, non sunt motus, ea autem sunt, quæ secundùm contradictionem*

fiunt, necesse est eam quæ ex subjecto est, in subjectum motum esse solum Tum 2.quia in text.10.volens probare, ad substantiam non esse motum, ait, quia substantiæ nihil est contrarium; idem reperit in text.18.& alibi asserens, motum inter contraria versari, ut in 1. Phys.43.&44.ait album fieri ex nigro. Tum 3.quia 1.de Gener.31. explicans augmentationem, ait, quod augmentatio non est transmutatio ex potentia magnitudine ad actualem magnitudinem; sed est actualis magnitudinis additatio tantum, idest augmentatio non est transmutatio à privatione quantitatis ad quantitatem, sed à minori quantitate ad majorem, & reddit rationem, quia potius esset generatio, quam augmentatio; ergo per Arist. motus est inter terminos positivos; mutatio verò inter privativos. Tum 4.quia successio essentialiter respicit extrema positiva, cùm sit ordo inter ipsa, ergo motus successivus essentialiter respicit terminum à quo positivum, mutatio privativum, non enim potest intelligi, quomodo motus successivus dicat ordinem ad privationem formæ, cum partem formæ præsupponat.

52 Resp.ex dictis in expos.text.5.Phys.cap.1.& 2. & ex Ant. Andr.cit.quod in text.7.Arist.ait, mutari esse, vel à positivo ad positivum, vel à positivo ad negativum, & è contra, & hoc dupliciter potest esse vel simpliciter, ut cùm ex non ligno fit lignum, vel secundum quid, ut cum ex non albo fit album, & subjungit, quod hi duo modi dicuntur mutationes, scilicet generatio, & interitus, vel simpliciter, vel secundum quid; nil aliud asserit in text. 7. ex quo patet, hanc divisionem non esse generis in species, sed potius quandam diversitatem explicandi transitum à termino à quo ad quem, quia idem motus ad albedinem reducitur ad omnia membra, ut etiam ipse Averis concedit sect.12.ad 1.sequitur deinde in text. 8.ad ostendendam differentiam inter motum, & mutationem ex duobus capitibus, ut diximus in probatione Concl.ubi nequit Arist. intelligi de mutatione à non subjecto in subjectum communiad mutationem simpliciter, & secundum quid, ut patet; quia sic transitus ex non albo in album non esset motus, nec rationem ibi adductæ hoc approbant; sed de mutatione simpliciter scilicet de generatione, & corruptione substantiali: cum subjungit in text.9. motum solùm esse à subjecto in subjectum, loquitur de motu accidentali, & successivo, non de motu, prout à mutatione substantiali distinguitur, quomodo locutus erat tex.8.quod patet ex diversis rationibus, quas in tex.8.& 9.adducit, nam in 8.distinguit motum à mutatione, quia quod generatur, non est, nec est in loco, quod movetur est, & est, in loco, at in tex.9.distinguit, quia motus est inter contraria, mutatio inter contradictoria, per quam differentiam datur intelligi instantaneitas, & successio, quia radix successionis est contrarietas extremorum, quod non de motu accidentali in communi, sed de successivo concludit. Ad 2.dicimus, ostendere in tex.10.ad substantiam non esse per se motum successivum, quia non est propriè contrarium in prædicam, substantiæ, sicut in prædicamento qualitatis, ut dicimus in lib.de Gener.in 1.verò Phys.per ly *ex nigro* circumscribit aptitudinem subjecti, & privationem albedinis ut diximus suo loco. Ad 3.dicimus, Arist.ibi solum velle demonstrare augmentationem non esse generationem totius quantitatis, aliter, inquit, daretur materia sine quantitate, quod est falsum, & etiam, quia esset generatio quantitatis, cum potius sit quædam aggeneratio, & consequenter præsupponit aliquam quantitatem in subjecto, non quidem tamquam terminum à quo per se, sed concomitantem, sicut etiam nutritio non est ex potentia substantiæ ad actualem, quia esset generatio, sed est quædam aggeneratio substantialis præsupponens aliquam partem substantiæ, non per hoc tamen nutritio, ex eo quod connotat illam partem substantiæ, est motus ex subjecto in subjectum essentialiter, sed potius à privatione ad formam substantialem. Ad 4. concedimus, motum successivum reduplicativè respicere terminum à quo positivum non tamen, ut motum, illę enim ordo partium est tantum quidam modus intrinsecus secundum Arist. non efficiens motus, licèt innuat differentiam essentialem motus, præsertim, quia ista successio potest esse aliquando omninò extrinseca, & accidentalis: quare motus ut motus dicit ordinem ad privationem precedentem, si fit in instanti, ad totam privationem; si in tempore; ad partialem privationem in tempore præcedentem, tamquam ad terminum per se ipsius motus, & in hoc sensu verificatur definitio motus de successivo, quòd sit actus entis potentialis, quatenus in potentia, & quatenus respicit privationem formæ secundum partes præcedentes in ipso, loquendo de tempore, in quo fit motus, & secundum easdem recedentes ab ipso propter partialem adventum formę in ipso; sed si de tempore præcedente totum motum est sermo, nunc tota privatio præcedit; at motus, ut successivus, quia ut sic dicit aliquid superadditum propriæ quidditati, & concomitans, potest respicere aliquod concomitans ut terminum per se, quod erit forma positiva cum privatione annexa.

53 Secundo ad idem; Tum quia Scotus 4.d.11.qu.1.F.admittit istam triplicem distinctionem mutationis à subjecto in subjectum, &c.Et d.49.q.16.M.ait, motum localem inter duo ubi versari, & includere duas mutationes, unam deperditivam, acquisitivam alteram, quod repetit d.10.q.2.O.& q.1.F.& 2.d.2.q.7.in fine. Tum 2.si inter duo contraria esset duo motus formaliter, ergo idem motus haberet duos contrarios motus, scilicet acquisitio albedinis opponeretur deperditioni ejusdem, & acquisitioni ingredinis, & idem simul duobus motibus contrariis moveretur, quod est falsum, & contra Philos.l.de Cœlo tex.10.dicentem, uni motui unum motum contrarium esse, & 5.Phys.47. motum, qui est ex sanitate, non contrariari ei, qui est in ægritudine & reddit rationem, quia idem non contrariatur sibi ipsi. Tum 3.ab eodem agente fit transitus ille ab uno ad alterum contrarium, ergo unus motus, est quia ab uno in quantum unum, non potest esse nisi unum.

Resp.Scotum se ibi declarare, cùm ait, motum esse inter terminos positivos, qui non sunt per se termini ipsius, sed concomitantes, quod esset falsum, si opinio Adversariorum esset vera, quia essent per se termini, & formales; dicit vero esse unum motum, non quidem formaliter, sed solum subjectivè, & per naturalem concomitantiam, ut dicimus ad auctoritatem Arist.& posset ad alias similes responderi, cum asserunt, motum esse inter contraria, esse unius deperditivum, & alterius acquisitivum. Ad 2. non esse absurdum, unum motum duobus opponi, deperditivo, & acquisitivo, quia in tantum nequit idem subjectum simul duobus motibus contrariis moveri, quatenus sunt inter se incompossibiles, hoc modo autem termini contrarii positivi sunt incompossibiles, non verò terminus positivus, & privativus alterius positivi, ut patet. Aristot. in primo loco intelligi debet de contrarietate positiva; in 5.Phys.verum dicit, quia illi duo motus se comitantur; non contrariantur, & in hoc sensu sunt unus, scilicet per concomitantiam, non formaliter. Ad 3.ab uno unum per se potest provenire, sed simul etiam potest alterum per accidens, sic productio unius contrarii est per se quia intenta: corruptio alterius contrarii est per accidens, quia non per se intenta, & hoc modo etiam potest dici unus motus à contrario in contrarium, quia scilicet unus tantùm intenditur à natura.

54 Tertiò quod successio sit de essentia motus, quia est passio phys. probat. Tat. Tum quia Arist.cap.de quant.motum posuit, ut speciem quantitatis successivæ, ergo successio est de ipsius essentia. Tum 2. quia si motus non esset quantitas successiva, non daretur ista species quantitatis continuæ, nec rectè quantitas continua divideretur in successivam, & permanentem. Tum 3. ex Moris. Arist. 3. Phys. 1.ait, motum esse de genere continuorum, idem repetit in 4. tex.99. & 6. Phys. supponit, motum divisibilem esse nec in instanti fieri posse. Tum 4. si successio non est de essentia motus, jam ab ipso separata posset intelligi motus, quod est falsum, quia tunc non erit motus, sed mutatum esse, quod est indivisibile quod dam copulas partes motus, sicut instans non est tempus, sed indivisibile temporis. Tum 5. motus essentialiter est fluxus, & tendentia ad formam, ergo consistit in quadam successione, & consequenter successio est de essentia ipsius.

Resp.ad 1.& 2.ex dictis art.1.à n.44. Ad Tertium, propositiones illas non esse universales, sed indefinitas, & solùm de aliquo motu in particulari verificari, ut diximus sup.& art.præc. Ad 4. mutata esse non dici talia, ex eo, quòd sunt instantanea, sed quia ad indivisibile, alicujus formæ terminantur, unde illuminatio instantanea non dicitur mutatum esse, hinc negatur consequentiæ falsitas. Ad 5. fluxus, & tendentia ad formam, sicut & successio, si sumuntur, ut dicunt successionem à termino à quo ad terminum ad quem sunt de essentia motus in communi, ut diximus art.1. si verò ut dicunt tendentiam ad terminum per partem post partem, tunc licèt sint de essentia alicujus motus, non tamen motus, qui est passio physica, ut patet ex dictis.

ARTICULUS IV.

Ad quæ prædicamenta sit motus.

55 Loquimur de motu etiam in communi, ut præscindit à motu propriè dicto, & à mutatione propriè sumpta explicatis art. præc. & pro intelligentia advertendum ex Sc.in4.d.10. qu.6.A.quod motus potest primò sumi latissimè; quatenus dicit acquisitionem novam cujuslibet entitatis realis in subjecto, & in hoc sensu in omnibus reperitur prædicamentis, ut dixit Arist.3. Phys.3.& 12. Met. tex.19.1.Phys.50.& 56.quibus in locis ait, in uno quoq; prædicam. reperiri unam primam contrarietatem: hinc 1.Physic.62. dixit, ad relationem, & quando esse generationem. Secundo potest sumi magis propriè pro acquisitione per se alicujus termini, ad quam requiritur, ut terminus propria actione acquiratur, & non ad acquisitionem alterius termini præcedentis; quod potest dupliciter evenire, vel quòd non præsupponat necessario aliam acquisitionem, ut evenit in motu locali, vel quòd licèt præsupponat, terminus tamen de novo advenienses propria acquisitione acquisitus, quia est per se intentus à natura, ut est in generatione substantiali, quæ licèt alterationem supponat, terminus tamen, scilicet forma substantialis est per se à natura intentus, & propria sit actione, & in hoc sensu accipitur in præsenti, quærimus igitur, an per se motus, qui ad terminum per se modo explicato terminatur, sit ad omnia prædicamenta, an verò ad quatuor tantum enumerata ab Arist.3.Phys.5.scilicet ad substantiam, quantitatem, qualitatem, & Ubi.

Prima opinio fuit Galeni 1.Met.c.6. & Vallesii contr. 29. negantium motum ad quantitatem, Alii negarunt qualitatis extensionem esse per se motum, eo quod sit ad extensionem quantitatis. Cõmunis tamen opinio asserit, ad quatuor prædicta prædicamẽta motum esse, ita Arist.cit.& cum eo omnes Interpretes, sed est difficilium an ad omnes species horum prædicamentorum sit motus, nam Averis q.26. sect.10.substinet motum in substantiis solùm esse, ubi formę à subjectodependent, non verò quando independenter fiunt à subjecto, quod consequenter debet dicere in aliis prædicamentis, & si scilicet Deus cõservaret aliquam formam, & postea in subjecto inducerei. Insuper videtur esse communis cum Arist.5.Phys.1.8.& 7.Phys.à text.12.usque ad 20. alterationem non terminari ad omnes species qualitatis, sed tantùm ad tertiam, scilicet ad qualitates sensibiles.

56 Dicimus, motum per se esse ad substantiam, etiam quando forma est à subjecto independens, ad quantitatem, qualitatem, & ad omnes ipsius species, & ad ubi, non verò ad alia prædicamenta. Prima pars, quod in illis quatuor prædicamentis reperiatur, potest probari. Tum quia substantialis forma habet propriam acquisitionem, nec est ens occasionatum, sed maximè à natura intentum, cùm sit perfectior omni forma acquisibili; non solùm quando à subjecto dependet, sed etiam cum est ab illo indepens, quia tota definitio motus potest huic receptioni novæ formæ independentis à subjecto adaptari, nam verò esset actus entis in potentia, quatenus in potentia, verèque subjectum aliter se haberet per se nunc, quam prius, nec respectus ille educti ad id, ut ex quo educitur, est necessarius ad rationem formalem motus; hinc Doct. in 4.d.43.q.5. intantùm in animationem, negat esse motum, non quia anima rationalis est à corpore independens, sed quia subjectum tempore non præcedit. Tum 2. idem patet de quantitate, augmentatio enim est per se à natura intenta, ut maximum bonum subjecti, ad hoc ut possit proprias exercere operationes, nam si ad rationem termini per se requireretur, quod acquiratur nulla præsupposita mutatione, solum ad Ubi daretur per se motus, quia motus localis est omnium primus: quæ ratio non solùm probat de augmentatione, verum etiam de motu locali, & de alteratione, non solùm quoad intensionem qualitatis, verùm etiam quoad extensionem, etenim non solùm intensio, sed extensio quoque per se intenditur à natura, & propria fit acquisitione, & licèt qualitas extendatur ad extensionem quantitatis, non tamen sequitur, omninò per accidens extendi, quia etiam ipsa habet partes entitativas extensas. Verum est tamen, quod si alteratio sumitur pro acquisitione qualitatis, quæ ad corruptionem, & generationem disponit, aut ista comitatur, sic solùm ad tertiam speciem qualitatis erit, scilicet ad passionem, & passibilem qualitatem, & in hoc sensu sumpsit Arist.alterationem 7.Phys.quamvis rationes, quibus probat non dari motum ad alias species parum concludant, & solùm negatione respondetur, nisi velimus dicere loqui in sententia Platonis, ut notat Doct.ex Comment. quol. 13. R. Plato enim asserebat, scire nostrum esse quoddam reminisci, & eriam in sententia Antiquorum asserentium, habitum esse de prædicamento relationis, ut refert ipse Arist.in prædic.c. de ad aliquid, vide Doct. cit. ubi aliam dat expositionem. Si verò latius alteratio sumatur pro acquisitione cujuscumq; qualitatis per se intentę à natura, sic ad omnes species qualitatis datur motus, ita colligitur ex Arist.2.de An.57.& 58.ubi docet, dari alterationem ad qualitates, & habitus animæ distinctam, & alterius generis ab alteratione, quę est ad corporeas, & sensibiles qualitates, & 8. Phys. 20. & 28.admittit motum ad sensationes, & imaginationes, qui non potest nisi ad alterationem reduci, ergo si alteratio communiter sumitur erit ad omnes species qualitatis, sed primam, secundam, & tertiam, nam quarta forma nempe, & figura potius sunt relationes quedam consequentes dispositiones partium, & colorum; quare ad substantiam est motus, qui dicitur generatio, & corruptio, ad quantitatem auctio, & diminutio, ad qualitatem est alteratio.

Ad Ubi verò est motus lationis, seu motus localis, hic enim est terminus intrinsecus in mobili acquisitus per motum localem, ut supra ostensum est disp.qu.3.art.1.ubi probavimus, locum extrinsecum, seu superficiem ambientem non esse sufficientem terminum motus localis; & hic est communis omnium sensus extra Nominalium scholam adeo ut mirum sit, quomodo Recentiores quidam negent ad prædicamentum Ubi motum propriè dictum; cum enim Ubi propria fiat actione, & propriam habeat novitatem, non minus, quam forma alia quælibet absoluta, non videtur cur terminare nequeat motum cum omni proprietate. Sed ad huc majorem nobis affert admirationem fundamentum, quo hoc fuum firmant asserum, inquiunt enim Ubi non posse terminare motum, quia Ubi intrinsecum est ipse formalissimus motus, quo mobile movetur ad superficiem ambientem. Quod certè falsissimum est, sicut enim calor formaliter loquendo non est ipsamet calefactio, sed terminus per cam acquisitus, ita nec Ubi est formaliter motus localis, sed terminus per ipsum acquisitus; videatur Doct. quol. 11. ubi de hac re agit ex professo, hocenim adeò evidens est, ut de hoc disputare pigeat, & pudeat.

57 Secundò, quod in aliis prædic.non reperiatur motus. Prob. inductione, & primò de relatione, quia ista non acquiritur propria acquisitione, nam relatio intrinsecus adveniens non insurgit, nisi prius aliquod absolutum acquiratur, & potius resultat, quam producatur, neque est ens per se intentum, sed potius occasionatum. De quando patet, quia hoc præd.consistit potius in quadam extrinseca denominatione, aut in relatione mensuræ, quæ est rationis, ut notavimus disp.13.q.1.ad primum; de habitu ostenditur, nam sumatur pro habere vestes, & similia; nil aliud est, nisi quidam respectus non per se acquisitus, sed resultans ex approximatione vestium ad corpus, si sumatur pro habere formam aliquam, jam patet, quod motus ad istum respectum nil aliud erit, quam motus ad formam primò, & per se, talis autem forma, vel est substantia, vel quantitas, vel qualitas, & sic non debet assignari motus distinctus ad habitum, quam fit ille ad formam terminatus. Ad situm Arist. non affignavit motum, quia & si verè aliquando corpus aliquod mutet situm; iste motus est secundum partes, & est quidam motus localis partialis. Restant actio, & passio, de quibus plures rationes adducit Arist.in text.breviter tamen ostendiur, quia isti respectus resultant ex inductione alicujus formę in subjecto ab agente, & consequenter nec propria acquiruntur acquisitione, nec per se intenduntur, solùm enim agentes intendit formam illam in subjecto. Accedit, quod si actio terminaret motum, vel passio, fierent per aliam actionem, & passionem, & sic processus in infinitum; Probatur sequela, quod per se acquiritur per se etiam recipitur in subjecto virtute agentis, & consequenter per actionem, & passionem.

58 In oppositum posset argui, quod ad quantitatem, & qualitatem non sit motus, sed propriè spectat ad disp.de Aug.& Alter. in lib. de Gen.prærequirunt enim multorum cognitionem, quæ in illis lib. tradidit, sufficit hìc ista summaria cognitio; quod ad substantiam non sit motus, solet ostendi ex hoc, quod ad ipsam fit tantum mutatio sed nos non urget, quia loquimur de motu in communi prout de ipso locutus est Aristot.3.Phys.collligitur tamen solutio quoad motum propriè dictum, quomodo de ipso egit Arist.5. Phys.ex dictis art. præc. solùm igitur posset urgeri de motu ad Ubi, non qui sem probando, quod nihil per talem motum acquiratur, ut asserunt Nominales, hujus enim opinionis falsitas patet ex dictis disp.11.sed supposito, quod Ubi fit respectus locati ad locans, sic posset urgeri, quod ad tale Ubi non detur per se motus. Tum quia ad relationem non est per se motus 5.Phys.10. Tum 2.quia ejusdem motus essent duo per se termini, quod est falsum, Prob.sequela, quia motus localis est ad locum, à quo specificatur, & denominatur, ergo si est ad Ubi, erit ad duos terminos. Tum 3.ultima sphæra localiter movetur, & tamen non acquirit aliquod Ubi; insuper motus in vacuo est motus localis, nec est ad aliquod Ubi, ergo terminus motus localis non erit in prædic. Ubi, Tum 4.quia Ubi non acquiritur propria acquisitione cum enim in augmentatione acquiritur major quantitas, acquiritur consequenter amplior locus, ergo, &c.

Resp.ad 1. Arist. loqui de relatione intrinsecùs adveniente. Ad 2.posse esse unius motus duos terminos; dummodo unus fit intrinsecus mobili, alter extrinsecus, locus est extrinsecus locato, quia est respectus fundatus in superficie continente, Ubi est terminus intrinsecus; denominatur vero isse motus à loco tamquam à notiori, nec per hoc est in alio prædic.quia locus pro formali est in prædi.Ubi Ad 3.patet ex dictis disp.11. & 12. quomodo ultima sphęra moveatur localiter, & quod corpus in vacuo motum localiter acquirat. Ad 4.concedimus, in illo casu non esse motum ad Ubi, quia subjectum prius non præcessit sub privatione, negamus tamen illationem universalem.

Secundò, quod detur ad alia prædic.Prob. Tum quia secundum Scot.in3.d.1.q.2.K. relationes extrinsecùs advenientes acquiruntur per se absque eo, quod fiat mutatio secundum aliquod absolutum in altero extremorum, sed, quòd per se terminat actionem agentis, per se intenditur ab agente, ergo quilibet respectus extrinsecus adveniens poterit terminare motum talia sunt sex ultima prædicexplicatur magis in speciali de Habitu, nam ille respectus unionis per se fit, & intenditur ab agente, sivè sit unio vestium cum vestito, sivè formæ cum subjecto, non enim agens intendit calorem, quia sit esset separatus, consequeretur suum finem, sed intendit calorem in subjecto, seu inhærentiam caloris, nec intendit motum vestium sed unionem; similiter unio hypostatica secundum Scot. ibi potest motum, vel mutationem per se terminare, & tamen ad nullum aliud prædic. reducitur, nisi ad Habitum, vel saltim ad nullum ex illis quatuor. Tum quia quælibet relatio per se fit, quia propria actione distincta ab actionibus, quibus fiunt extrema, ergo poterit per se motum terminare, Prob.consequentia; illa actio, qua v.g. fit similitudo in pariete, est nova actio, ergo habet mutationem annexam, quæ in novitate consistit.

59 Respondetur, Scot.ibi non loqui universaliter de quacumque relatione extrinsecùs adveniente, sed indefinitè, ut patet legenti, & sufficit, quòd naturaliter de Ubi verificetur per se, & aliquo modo de situ ut affinis est cum Ubi. Ad id de Habitu dicimus, quòd illa unio vestium propriè non pertinet ad prædic. Habitus, nisi secundùm quemdam modum explicandi per verbum habere, sed propriè ad prædicam. Ubi, quia est quædam continentia localis, estque terminus motus approximationis; at unio formæ absolutæ cum subjecto verè est in illo prædicam. (unio enim formæ relativæ, cùm fit identificata cum illa, non est in prædicam. distincto) & quamvis aliquando producatur de novo, ut quando forma separata existit, postea inducitur in subjecto, non tamen potest dici ista unio per se acquiri, sed forma est, quæ acquiritur à subjecto per se, neque unio per se intenditur, sed forma unita, ipsa enim habet rationem finis secundùm propriam entitatem, unio verò est quædam conditio formæ intentæ, non ratio formalis, propter quam intenditur. Ad id de unione hypostatica, quia hæc est quædam relatio ad Verbum terminata, & potest de novo cuilibet naturæ advenire absque eo, quòd aliud absolutum recipiat, non videtur negari, posse motus ad illam, & consequenter ad prædicam. Habitus, si ad illud est reducibilis, tamen hoc non est naturalis speculationis, sed supernaturalis, hinc naturaliter loquendo motus est ad quatuor tantùm prædicamenta. Ad 2.concedimus, relationem propria fieri actione distincta ab actionibus, quibus fiunt ex trema juxta disputat.7.quæst.2. negamus tamen, per se fieri propria, & nova actione, distinctionem enim actionis habet ex se, sed novitatem habet ab extremo noviter producto, si est intrinsecùs adveniens, quare per accidens habet novitatem, & consequenter mutationem annexam, quod non sic evenit in substantia, & quantitate respectu alterationis, nam si per impossibile nulla esset alteratio, neque necessitas aliqua ad ipsam, adhuc possent ex se terminare actionem propriam, & novitatem ex eo, quòd non sunt entia occasionata, sed per se intenta, nec à qualitate essentialiter omninò dependentia. Dices, ergo respectus Ubi erit quid occasionatum, quia etsi non resultaret, parum agens curaret de illo,

de illo, dummodo approximationem corporum consequeretur, quam tendit. Resp. idem esse approximationem intendere, ac respectum Ubi, non enim datur alius terminus realis illius realisactionis præter illum respectum, ut diximus disp. 11. ad quem consequatur, ut est in aliis respectibus.

ARTICULUS V.

An quilibet horum motuum possit fieri in instanti.

60 Quæsiti sensus non est, an motus cum sua successione, & continuatione possit fieri in instanti, implicat enim, quia successio, cùm dicat ordinem prioris, & posterioris, non potest esse in instanti fieri; sed an motus, qui est successivus, possit in instanti fieri, scilicet an terminus motus possit acquiri non solùm successivè, sed etiam in instanti, quod dupliciter potest evenire, ut not. Doct. 2. d. 2. q. 11. C. primò quòd acquiratur per motum includentem totam realitatem, & est quando per illum motum instantaneum acquiritur totum id, quod per successivum habetur, secundò quòd acquiratur per motum includentem realitatem termini motus, ut quando per motum instantaneum solùm habetur id, quod terminasset, & absolvisset motum successivum, ut in motu locali terminus est ultimum Ubi, & loquimur etiam de potentia absoluta Dei. Communiter negatur, motum posse in instanti fieri, quòd si esset, non diceretur motus, sed mutatio, quam opinionem Thomistæ præcipuè sustinere debent, & ad omnes motus extendere saltem naturaliter, eò quod judicant impossibile cum D. Th. 1. p. qu. 53. art. 3. mobile quiescere in toto tempore, & in instanti illius moveri, & mutari. Regentes tamen Parisienses 6. Phys. q. 1. collat. 2. docent saltem per Dei potentiam omnem motum fieri posse in instanti, eo quia tempus potest à motu separari, ut ab eo realiter distinctum.

Dicimus primò, naturaliter loquendo licèt generatio viventium instantanea sit, nutritio tamen, generatio non viventium, augmentatio, alteratio inter contrarias qualitates, & motus localis fiunt successivè, non in instanti; potest etiam naturaliter dari aliqua alteratio in instanti. Concl. habet multas partes, quas non opertet omnes probare, sed ex lib. de Gen. supponere, quæ scilicet ad generationem, nutritionem, augmentationem, & alterationem successivam spectant, pro nunc sufficit, quòd cùm isti motus sint inter contraria requisita ad motum, & agens creatum sit limitatæ virtutis, non potest statim secundùm omnes partes mobilis, quibus non est æquè applicatum, vincere resistentiam contrarii, sed priùs secundùm unam partem, quam secundùm aliam; fortiùs enim agit in propinquiorem, quàm in remotiorem, ex quo sequitur, alterationem inter contrarias qualitates fieri successivè, & consequenter generationem inanimatorum, nutritionem, & augmentationem, quæ alterationem consequuntur: generatio verò viventium, quia requirit determinatum subjectum debitè dispositum, & organizatum, nec in quamcumque minimam partem potest infundi anima, hinc in instanti completivo organizationis fit animatio, hæc omnia fusius in proprio loco: probatur modo de motu locali, nam in isto reperitur sufficiens contrarietas ad successionem, sursum enim, & deorsum sunt termini motus localis inter se contrarii, habentq; latitudinem quandam extensivam, & agens est finitæ, limitatæ virtutis, non potens vincere ipsam resistentiam, ergo, &c. ita Doct. in 2. d. 2. q. 9. N. O. & Z. accedunt rationes Arist. in tex. & ratio Scot. in 2. d. 2. q. 11. & 12. si naturaliter fieret motus localis in instanti, vel fieret per medium, vel non; si primum, ergo naturaliter idem mobile simul in pluribus locis adæquatis; secundùm est falsum, quia ordo præfixus à superiori agente est necessarius inferiori, ergo cùm fit à Deo præfixus ordo partium universi, non poterit agens creatum absque omni ordine se movere ad quodlibet Ubi.

61 Secundò, quòd fiat naturaliter aliqua alteratio in instanti est Scot. 2. dist. 2. q. 11. contra Thomistas, quem ferè omnes Recentiores sequuntur, & patet in illuminatione aeris. Respond. D. Th. aerem successivè illuminari propter motum localem Solis; addit Cajet. aerem ante illuminationem non verè quiescere, quia semper acquirit novos respectus majoris, & minoris propinquitatis Solis ad ipsum, licèt neque propriè moveri dicatur, quia ad relationem non est per se motus. Contra, inquit Doct. si Sol, vel aliud luminosum in instanti fieret in aere tenebroso, in eodem instanti fieret illuminatio. Nec valet dicere cum Cajet. hoc esse verum, quia fit transitus ad potentiam Dei supernaturalem. Non valet, quia actio supernaturalis non terminatur ad illuminationem, sed ad esse luminosi, vel ad locum in illo aere, illuminat o verò esset actio naturalis, sicut cum cæcus supernaturaliter illuminatur, naturaliter postea videt, tum quia si in aere tenebroso accederetur lucerna, hæc esset productio substantialis ignis, quæ secundum ipsum est in instanti, & in instanti aer illuminaretur, tum quia visio intellectio, & volitio in instanti eliciuntur.

In oppositum de motu locali instatur (nam contra alios motus relinquitur ad lib. de Genes.) probando, non fieri successivè; primo, quod impartibiliter acquiritur, & deperditur, non potest successivè acquiri, & deperdi. Ubi est hujusmodi, ergo, &c. Major patet, quod successivè acquiritur, prius secundùm unam partem, quam secundum aliam fit, non totum simul; Minor prob. Ubi est circumscriptio, quæ consistit in indivisibili, ita quod quocumque addito, vel variato, variatur quoque circumscriptio; tum quia si deperderetur in tempore itaut post instans fit aliqua pars ipsius Ubi, aut erit in eadem parte mobilis, in qua primò erat, aut in alia; si primum, ergo illa pars quiescit, quamvis totum moveatur, quod est falsum; si secundum, ergo de subjecto in subjectum migraret.

62 Resp. ex Scot. quol. 11. L. ubi ait; quod divisio in respectum provenit ex divisibilitate absoluti, in quo fundatur, vel ad quod terminatur hinc sicut superficies loci, quam respicit Ubi, est duplex, alia adequata, & æqualis mobili, quæ scilicet mobile ambit, & continet: alia totalis, & inadæquata, & est tota illa superficies inclusa inter terminos à quo, & ad quem, qui se habent ut loci adæquati, sic Ubi, seu præsentia mobilis ad superficiem est duplex, adæquatum, seu æquale; inadæquatum, & totale, & sicut prima superficies respectu mobilis se habet ut indivisibilis, quia non excedit, neq; exceditur, ita Ubi correspondès, superficies verò altera, scilicet totalis, quia se habet ut excedens mobile, & divisibilis, est acquisibilis per partes, prius enim mobile acquirit secundum eamdem partem sui priorem partem superficiei, quàm posteriorem, sicut prius unam partem aeris abrumpit, quàm aliam, & eadem pars superficiei prius habetur à priori parte mobilis, quam à posteriori, quando utrumque ex partibus constat, sic præsentia mobilis correspondens erit etiam divisibilis, ut prius secundum unam partem istius præsentiæ mobile dicatur præsens, quàm secundùm aliam: tunc ad argumentum dicimus; minorem esse veram de Ubi adæquato, de quo etiam probationes procedunt, non de totali, & sic solùm sequitur, motum ad illud esse instantaneum, quod aliud non erit, nisi mutatum esse; at motus ad istud erit successivus, sicut successivè, & in tempore potest illa superficies acquiri, & pertransiri; unde dicebat Arist. quòd mobile in tempore semper est in majori spatio, quia scilicet in tempore non potest esse in spatio sibi æquali, aliter non moveretur, sed in majori, non quod istud spatium, vel major locus sit quædam congeries locorum adæquatorum, quia tunc continuum ex indivisibilibus componeretur, sed est unus continuus, in quo sicut in quolibet continuo infinita loca indivisibilia continentur, quæ in quolibet instanti acquiruntur, & ex ista compositione, & divisibilitate loci materialis debemus investigare divisibilitatem, & compositionem loci pro formali quoad partes suo modo integrantes.

63 Dices, si successio Ubi provenit ex successione alicujus absoluti, ergo debet dari istud absolutum successivè intrinsecum mobili, quod sit causa successionis Ubi. Tum quia continuum debet habere propria indivisibilia, quibus continuatur, ut patet, at non potest intelligi, quomodo in respectu possit dari pars alteri parti per indivisibile medium unita, omnes enim respectus videntur numero distincti. Resp. ad 1. ex quol. cit. negando, successionem respectus extrinsecùs advenientis provenire ex successione absoluti, sed benè provenire divisionem, ex quo postea sequitur, posse esse successionem in respectu absque successione in absoluto, superficies enim non est successiva, sed permanens, at circumscriptio ex superficie proveniens potest esse successiva, quatenus potest partibiliter acquiri, cùm habeat propriam novitatem. Ad 2. dicimus, dubium hoc esse commune omnibus respectibus quando enim aliqua forma producitur successivè, non potest in instanti insurgere in causa relatio producentis, & in effectu relatio producti, nec est idem omnino, & indivisibilis respectus, quo causa dicitur producens omnes partes, aliter producendo primam partem diceretur actu producens secundam partem, ut arguit Doct. in 3. d. 8. probando eumdem respectum non respicere plures terminos totales, neque sunt in causa plures respectus distincti omnino, & quasi divisi, quot sunt partes formæ, aliter essent numero infiniti, nec diceretur causa unica productione producere; integratur ergo ex istis respectibus partialibus unus totalis, qui ad acquisitionem illius formæ continuam, & successivam, successivè, & continuè insurgit in causa, & possemus dicere, quod continuatur suo modo, itaut ex acquisitione partium formæ insurgant partes respectus, & ex acquisitione indivisibilium continuantium partes formæ insurgant indivisibilia continuantia partes respectus, quæ in motu dicuntur mutata esse: fatemur, rem difficilem explicatu esse; nec mirum, si enim quidditatem relationis vix concipere possumus, multò minus ipsius compossibilitatem, quæ neque in rebus magis materialibus perfectè potest intelligi.

64 Secundò præter rationes adductas in explicatione text. 6. Physic. c. 8. arguitur adhuc: Tum quia in Ubi non est contrarietas, cùm non sint activa, & passiva, neque suscipit magis, & minus, ergo non potest successivè acquiri. Tum 2. quod movetur, partim est in termino à quo, partim in termino ad quem; sed nihil potest esse partim sursum, partim deorsum. Tum 3. si detur motus localis, vel mobile in eo est in loco sibi æquali, vel majori; non primum, quia mobile, quamdiù est in loco sibi æquali, non movetur; neque secundum, quia mobile in motu quantum acquirit spatii ex parte termini ad quem, tantùm deperdit ex parte termini à quo, ergo semper spatio sibi æquali. Tum 4. quod videtur in instanti, fit in instanti, motus ab oculis videtur in instanti, quia visio fit in instanti. Tum 5. quia in quolibet instanti mobile acquirit novam relationem distantiæ, ergo in quolibet instanti movetur localiter. Tum 6. D. August. de resurrectione ait, corpora gloriosa pari celeritate pertransire spatium, sicut radius Solis illuminat totum spatium, sed hoc fit in instanti, ergo &c.

Resp. ad 1. non requiri ad motum successivum contrarietatem strictè sumptam, sed illam explicatam art. 1. quæ est in Ubi, & ex, hoc quòd non suscipiat magis, & minus, solùm sequitur, non esse motum secundum intensionem, erit tamen secundùm extensionem. Ad 2. respondet Doct. in 2. d. 2. qu. 9. X. neg. minorem, quando mobile est tale, ut secundum ipsum fit etiam successio in motu, s. quod sit divi-

divisibile, nam secundùm unam partem est in una loci parte, & secundùm alteram in alia, imo secundum eamdem est partim in termino à quo, partim in termino ad quem, quatenus est in aliquo medio, quod est aliquid utriusque, undè idem non potelt esse partim sursum, partim deorsum, loquendo de Ubi adæquatis non verò de partibus, & mediis; non simul, sed in tempore. Ad 3. dicimus esse in majori loco, ad improbationem respondemus, in quolibet motu esse infinitas deperditiones, & ac quisitiones syncathegorematicè, ut dictum est disp. 9. q. 2. & sic excedit ipsum mobile. Ad 4. non quamlibet visionem fieri in instanti, nisi quando res ita se habet, quia ad visionem requiritur etiam objectum, at quando species successivè deferuntur ad oculum, ut est in motu, successivè etiam videtur res illa. Ad 5. distantia non fit nisi per motum, & consequenter successivè, non in instanti, quamvis loquendo de termino distantiæ insurgat in instanti, sed talis infert mutatum esse, non motum. Tandem ad Aug. dicimus, quòd velit solùm circumscribere brevissimum illud tempus, quo Beati movebuntur, non quòd verè, & propriè erit instantaneus motus.

65 Tertiò, quòd non detur naturaliter instantanea alteratio, arguunt Thomistæ; Tum quia nullum quiescens in aliquo tempore potest in instanti terminativo moveri, vel mutari, ergo cùm omnis instantanea mutatio fit terminus motus, nequit dari naturaliter instantanea mutatio, quin adjuncta sit motui successivo. Prob. antecedens, de ratione quietis est, ut quiescens non aliter se habeat nunc, quàm priùs, ergo in quolibet nunc temporis mensurantis quietem quiescens eodem modo se habet tam in primo, quàm in medio, & ultimo, & de ratione motus est ut mobile aliter se habeat, nunc quàm priùs, ergo in quolibet nunc temporis mensurantis motum mobile est in alia, & alia dispositione. Tum 2. ubi adest prius, & posterius, ibi est motus successivus, non instantaneus, in qualibet mutatione intervenit prius, & posterius, quia mutari est aliter se habere nunc, quam prius 5. Phys. 6. Tum 3. omnis terminus ad quem subsequitur, inquit Cajet. aliquod fieri secundùm naturæ cursum, quia nihil novum repentè fit, quin aliqua præcesserit via ducens ad illum terminum, ergo nihil potest in instanti acquiri.

Resp. ad 1. neg. antecedens, ad prob. ly nunc dupliciter sumi potest, vel pro indivisibili continuante, aut terminante temporis partes, vel pro parte temporis illi nunc propinquiori, sivè sit præterita, sivè futura, undè solemus dicere, nunc Petrus venit; in definitione quietis, quæ est privatio motus successivi; non potest sumi primo modo, quia in instanti mobile nec quiescit hac quiete, nec movetur motu successivo, sed sumitur secundo modo, at in definitione mutationis ly nunc accipitur primo modo, & est sensus, mutari est rem aliter se habere nunc indivisibiliter, quam prius divisibiliter, ut diximus disp. præc. q. 2. art. 2. ex quo neg. consequentia, in illo enim instanti mobile non quiescit quiete opposita motui successivo, nec movetur tali motu, sed mutatur, & non habet quietem huic mutationi oppositam, quod dicitur immutatum esse. Ad 2. majorem esse veram, si prius, & posterius sunt partes intrinsecæ, falsam, si unum intrinsecum, alterum extrinsecum, in proposito ly nunc est intrinsecum mutationi, prius verò extrinsecum. Ad 3. patet ex dictis d. 5. q. 2. quomodo fieri non debeat precedere terminum. Et certè si istæ rationes concluderent, non solùm ostenderent, hoc esse naturaliter verum, & gratia materiæ, ut inquiunt Thomistæ, sed absolutè, & gratia formæ, itaut oppositum etiam de potentia Dei implicaret fieri, nam quod est de ratione alicujus nequit ab illo separari, & quidquid responderitur ab ipsis, si istæ rationes formarentur contra casus illos, in quibus ponunt mutationem instantaneam, poterit à nobis in proposito applicari, ut fusiùs dicitur in tr. de Angelis.

66 Dices, si possibilis est alteratio instantanea, & si medium divisibile sit, cur non etiam motus localis? vel si dimensio est causa successionis in motu locali, cur non etiam in illuminatione? Resp. Doct. in 2. dist. 2. q. 12. ad 2. quòd quando agens est tante virtutis, quod deperditam relationis vix concipere possumus, multò minus ipsius compossibilitatem, quæ neque in rebus magis materialibus perfectè potest intelligi.

67 Dicimus 2. omnes motus successivi in præced. concl. numerati possunt de potentia Dei in instanti fieri, & includere totam realitatem, præter localem, qui eo casu dumtaxat includeret realitatem termini motus, etiam spectata potentia Dei. Prima pars, quod possint in instanti fieri; est Scot. in 2. d. 2. q. 11. & 12. & 3. dist. 2. q. 3. & dist. 4. §. *Potest dici &c.* & 4. dist. 43. qu. 5. Prob. de alteratione; tota ratio successionis provenit ex resistentia contrarii ad motorem non potentem statim illam superare, sed Deus potest vincere subito omnem resistentiam, & suspendere omnem actionem inter contraria, unde & qualitates in summo potest in eodem subjecto collocare, ergo &c. ex quo sequitur, generationem, nutritionem, & augmentationem fieri posse in instanti, quia successio in istis provenit ex successione alterationis. De motu locali probatur, nam corpus Christi in opinione admittente conversionem adductam in instanti descendit sub speciebus sacramentalibus, qui est quidam motus localis, & quando in instanti fuit generatum in utero Beatæ Virg. in instanti materia requisita fuit ad locum debitum adducta, ut ferè omnes Theologi sentiunt; resurrectio quoque erit in instanti, in qua potest contingere, quod materia rarior constringatur adveniente nova substantiali forma, & densio rarefiat, qui sunt motus locales, ad quos sequuntur alii motus locales aeris, circumstantis; tum quia nulla apparet ratio implicantiæ.

68 Secundò, quod alii motus, præter localem, includant totam realitatem motus, patet, quia Deus non induceret solum in subjecto id, quod ultimo alterationem successivam terminaret, sed totam entitatem qualitatis, idem de substantia, & quantitate dicendum. Quod verò localis motus solum includeret realitatem termini motus, est Scot. in 2. dist. 2. quæst. 9. Z. & quæst. 12. ad 2. & in 3. d. 4. C. ubi loquens de motu locali instantaneo à Deo facto, ait, hoc esse, quia cùm sit agens supremum, habet omnia media pro non mediis, & ita se habet in termino motus instantanei, ac si transisset per media, ergo de mente Scot. in motu locali instantaneo non habentur illa Ubi intermedia in mobili, sed statim fit in Ubi ultimatum, quod est moveri motu includente realitatem termini motus; clarius hoc habet quol. 7. supra M. & videtur esse contra Fuentes 6. Phys. q. 2. diff. 1. art. 2. concl. 2. Probatur, si hoc posset fieri, necessario per eumdem numero motum instantaneum deberet corpus illud occupare medium, & finem spatii; sicut per eumdem numero motum successivum occupat totum illud spatium, sed hoc est impossibile, ergo &c. Major patet ex definitione motus includentis totam realitatem, & exemplo aliorum motuum; minor prob. non potest facere Deus, quod idem corpus in eodem instanti occupet totum spatium, nisi replicando illud toties, quoties requiritur ad totalem repletionem, v. g. decies, sed istæ replicationes non integrant verè, & propriè unum numero motum, sed tot motus sunt numero distincti, quot replicationes, ergo &c. Major patet ex communi consensu in explicando, quomodo idem possit esse simul in pluribus locis, minor prob. ad unitatem numericam motus requiritur unitas numerica termini, ut in quæstione sequenti disputabimus, illa autem Ubi non faciunt unum Ubi continuum, sicut fit, quando successivè per illud spatium movetur, sed potius sunt plura distincta Ubi, ergo &c. Minor patet, quia corpus replicatum non continuatur sibi ipsi, sed est contiguum, nam nequit replicari absque superficie, & consequenter sicut corpus replicatum æquivalet duobus, ita illa eadem corporis superficies se haberet, ut duo extrema, quod est esse contiguum: tum quia per motum successivum non solum decem Ubi, sed infinita syncathegorematicè acquiruntur, sicut instantia continuantia tempus sunt infinita, quę Ubi non habentur per illas replicationes. Isti tamen transitus rectius dicentur mutationes, quam motus, juxta dicta art. 3. concl. 2. quia motus propriè sumitur pro successivo, licèt fit quæst. de nomine.

69 Sed contra instatur, quod motus localis in instanti factus includat totam realitatem. Tum quia si tanta virtus movet in tanto tempore motu includente totam realitatem, ergo major virtus eodem motu movebit in minori tempore, ergo infinita in instanti movebit motu includente totam realitatem. Tum quia concedit Doct. in 2. d. 2. q. 12. C. quod possit Angelus in instanti moveri de uno ad alium locum, & simul habere omnia Ubi media ordine quodam naturæ, non durationis, ergo multo magis de potentia Dei poterit aliquid moveri in instanti de uno ad aliud Ubi includendo omnia intermedia, quod est moveri motu includente totam realitatem.

Resp. neg. ultimam seq. sufficit enim ut moveretur motu in instanti, ut dicitur in concl. & hoc propter repugnantiam adductam, non propter impotentiam infinitæ virtutis. Ad 2. Scot. ibi loquitur de Ubi medio, quod est aliquid extremorum, v. g. Ubi adæquatum est palmare, si esset quantitas bipalmaris, essent duo Ubi adæquata, inter quæ mediarent infinita Ubi palmaria communicantia, quę essent aliquid utriusque adæquati Ubi, non verò de medio, quod nihil est extremorum, quale esset palmus aliquis non communicans, qui mediaret inter illa Ubi, inter quæ media hæc est differentia, quod primum, cum fiat per divisivonem secundum partes proportionales, non actu mediat, sed potentia, secundum verò actu mediat, quia est per partes æquales, non communicantes, facitque actu latera distare, & consequenter ordo inter Ubi extrema per media ista non est ejusdem rationis, nam inter illa est ordo potentialis, inter ista actualis, ut ait ibi Doct. Ad propositum, inquit ipse, quod si Angelus moveret se ab extremo ad extremum, inter quæ esset primum medium, haberet ordine quodam naturæ ista Ubi media, non actu accipiendo illa, sed potentia, sicut nec actu mediant; at si moveretur ab extremo ad extremum per secunda media, s. non communicantia, necessario deberet illa habere actualiter, sicut actualiter mediant, & consequenter ordine durationis, quia non potest simul plura Ubi habere; & hoc est quod ait Scot. quod habet omnia illa Ubi intermedia ordine quodam naturæ, inter quæ est ordo potentialis ex natura rei, sed non oportet, quod ea habeat ordine durationis; hinc non sequitur; Angelum in instanti movere se motu totam realitatem includente, sed solum realitatem termini, nam omnia illa media solum potentialiter, non actualiter habet; ita. P. Vulpes disp. 19. de Angelis art. ult.

ARTICULUS VI.

De speciebus accidentalibus motus.

70 MOtus in communi, ut diximus in principio hujus q. dividitur in naturalem, violentum, & neutrum, tanquam in species accidentales, quæ divisio, & si præcipuè motui accidentali conveniat, potest tamen in aliquo sensu etiam substantiali accommodari, corruptio enim dicitur violenta materiæ, & inclinatio ejus in formas aliquo modo neutra, ex dictis disp. 2. q. 5. & disp. 6. unde potest postea motus naturalis subdividi in motum ad substantiam, quantitatem, qualitatem, & Ubi; similiter motus neuter, & violentus suo modo, & quilibet etiam subdividi juxta diversitatem essentialem motus; sed præcipuè de motu locali violento solent assignari tanquam species cum Arist. 7. Phys. 10. pulsio, tractio, vectio, vertigo, seu circum volutio; pulsio dividitur in impulsionem, & expulsionem; impulsio requirit, ut moveus, seu pellens non relinquant id, quod movet, quandiù movetur, sed illi conjungatur, vel immediatè, vel mediante aliquo instrumento; expulsio est, quando expellens, seu movens reliquit mobile, dum movetur, ut projiciens lapidem; tractio est, quando movens trahit mobile ad se; vectio, quando ad motum unius movetur aliud illi adhærens; vertigo denique, cùm aliquid circumagitur.

Secundò dividi potest in rectum, & reflexum; motus rectus erit transitus, à termino à quo ad terminum ad quem, reflexus est regressio per eandem viam ab eodem termino ad quem, qui in reflexione habet rationem termini à quo, ad terminum a quo priorem, quì erit terminus ad quem hujus reflexionis; & hæc divisio licèt conveniat magis motui locali, potest tamen omnibus aliis moribus accommodari, maximè successivis, ita Arist. 8. Phys. 64. 65.

71 Tertiò dividitur in velocem, & tardum; velox est, quo mobile brevi tempore multum spatium absolvit; tardus verò, quo multo tempore breve spatium conficit; Arist. 4. Phys. 96. & 7. Phys. 21. quæ differentiæ non proveniunt in motu ex majori, vel minori interpositione morularum inter partes motus, ut dicebant Antiqui, alioqui pars rotæ axi propinquior, quia tardius movetur, deberet scindi ab ea, quæ est versus circumferentiam, & velocius circumagitur, & hoc, quia illa quiescit, ista movetur; sed proveniunt ex majori, vel minori virtute motiva 2. Cœli 36. ex majori, vel minori densitate, & raritate medii 4. Physic. 71. ex figura mobilis magis, vel minus apta ad scindendum medium ex Ar. ibid. & ex resistentia, vel facilitate ipsius mobilis; hinc velocitas, & tarditas in motu se habent; sicut raritas, & densitas in corpore, raritas enim est, qua corpus habet parum de materia sub magna dimensione, densitas multum de materia sub parva dimensione 4. Phys. 84. ubi per dimensionem intelligitur major vel minor extensio in ordine ad locum, ut in lib. de Gener. dicitur; sicut ergo raritas, & densitas nil aliud supra eandem quantitatem addunt, nisi novos respectus ad majorem vel minorem locum, ita velocitas, & tarditas supra eandẽ motum addunt respectum ad majus, vel minus tempus; & ista divisio non solum motivi locali, verum etiam cuilibet generationi, augmentationi, & alterationi successivæ convenit.

Quarta divisio, quæ ex precedenti sequitur, est in motum regularem, & irregularem, seu uniformem, & difformem; primus est, qui fit semper eadem velocitate, & tarditate, secundus, qui fit modò velocius, modò tardiùs, ita 5. Phys. 54.

72 Et quoniam hoc, quod est, motum esse velocem, vel tardum, constituit motum in ordine ad alium motum, undè fieri potest, ut idem motus respectu diverforum sit simul tardus, & velox, sequitur, unum motum esse cum alio in velocitate, & tarditate comparabilem; de qua comparatione agit Arist. 7. Phys. à tex. 21. usque ad finem, ideò quia de tarditate, & velocitate egimus, operæ pretium est aliquid de ista comparatione subjungere. Sciendum est igitur, quod comparatio est unius, vel duorum in aliquo tertio collatio secundum æquale, vel inæquale, magis, vel minus; dicitur unius, vel duorum, quia idem potest cum se ipso comparari secundùm diversa tempora, vel dignitates, status, & similia, dicitur in aliquo tertio, quod dupliciter fieri potest, vel immediatè, ut homo, & cygnus in albedine, vel immediatè in duobus, & mediatè in uno, ut Petrus est ita albus, sicut Sortes est niger comparatio immediatè est in albedine, & nigredine, mediatè verò in intentione; ex quo elicitur tertium debere esse univocum, nam æquivocum non est aliquod unum participatum a pluribus, quod riquiritur ad comparationem, sed est immediatè plura in multis; an verò debeat esse non solùm univocum, verùm etiam species specialissima, dubium est inter Doctor. & Arist. in textu videtur asserere, debere esse in specie athoma, attamen possumus dicere, comparationem strictè sumptam debere fieri in aliqua specie ultima, at non per hoc debet negari, posse fieri in genere comparationem aliquam saltem largè sumptam, & non ita propriè, solemus enim dicere, calidum esse majoris activitatis, quam siccum, & tamen activitas caloris specie differt ab activitate sicci, & multæ aliæ comparationes similes fiunt, quæ eò magis impropriæ erunt, quo tertium illud erit universalius & remotius à specie specialissima. Et ratio est, quia sub genere, ut inquit Ar. multæ latent æquivocationes propter differentias specificas, quarum una semper est altera perfectior; Ar. verò de prima solum est locutus; & istæ sunt regulę communes à Philosopho assignatæ, deinde adsunt aliæ regulæ, quibus motus in particulari comparari possunt, supponendo priùs, quod in quolibet motu quatuor reperiuntur, movens, mobile, tempus, & spatium seu latitudo formæ: quas regulas assignavimus in exposit. tex. lib. 7. Physic. c. 3. in fine, & quia nulla occurrit difficultas alicuius momenti videibi, ne eadem bis repetamus.

QUÆSTIO VII.

De Proprietatibus Motus.

73 DUæ præcipuè sunt motus proprietates, unitas, & contrarietas, & quidem de contrarietate pauca dicemus, quia nullum dissidium est apud Doctor. unitas vero est triplex, generica, specifica, & numerica, quas unitates certum est ab intrinseco sumi ex propria ratione formali motus, sed quia rationem istam formalem motus non cognoscimus, nisi arguitivè, & per extrinseca, ut fit in qualibet relatione, ideò quærendum est, undè tales unitates sumantur; quinque autem sunt, quæ ad motum concurrunt, scilicet terminus à quo, sive per se, ut privatio, sive concomitans, ut forma positiva corrumpenda, terminus ad quem mobile, agens, & tempus; fatentur omnes, unitatem genericam vel specificam à tempore non desumi, quia in eodem tempore possunt fieri motus specie, & genere diversi sicut idem motus genere, vel specie in diversis temporibus. Insuper si loquamur de unitate generica, qua motus naturalis, & Physicus, à motu supernaturali distinguitur, sic à subjecto desumi debet, quia ut diximus q. 1. motus in sua universalissima ratione dividitur in successionem termini ad quem facta in subjecto, & in successionem termini ad quem post terminum à quo sine subjecto, quare subjectum erit, quod facit motum Physicum differre à creatione in ratione mutationis acceptæ, ut scilicet dicit respectum ad non esse immediatè præcedens; idem quoque asserendum de unitate generica, qua motus ut passio corporis naturalis, & propriè dictus differt à mutatione propriè dicta, ut dictum est q. præc. art. 3. ubi non solùm penes terminos distinctionem illorum assignavimus, verùm etiam penes subjecta cum Arist. 5. Phys. 8. dubium ergo est de aliis: nam qui tenent, motum à mutatione distingui, eò quia ille est inter terminos positivos, ista verò inter terminos privativè oppositos. consequenter coguntur asserere, unitatem genericam motus propriè dicti à termino à quo positivo desumi; quod multi extendunt ad omnem motum, & mutationem, videlicet unitatem genericam, & specificam à termino à quo, & à termino ad quem accipi; citantur pro hac sententia Sampson 5. Phys. quest. 6. Burlæus quæst. 2. Murcia disp. 2. qu. 1. c. 2. Morif. disp. 7. Phys. q. 6. Aversa vero qu. 26. sect. 12. addit, non solùm unitatem specificam à termino à quo, & ad quem, sed etiam à subjecto, & ab agente desumi, itaut variatio specifica cujuslibet, secundùm ipsum variat specificè motum; at Fuentes 5. Phys. qu. 1. n. 4. asserit, motum pro fluxu formæ à nullo termino specificari. De unitate numerica loquitur Arist. 5. Phys. à tex. 34. ad quam asserit requiri unitatem numericam mobilis, termini ad quem, & temporis, sed postea 8. Phys. 49. 82. & seq. adjungit unitatem numericam motoris, itaut quocunque istorum variato, variari quoque unitatem numericam motus fit necesse, quod dictum de motore præcipuè asseritur à Masio 5. Phys. sect. 2. q. 1. & ab omnibus illis defendi debet, qui motum ab actione nullo modo ex natura rei distinguunt.

ARTICULUS I.

Ostenditur, à quo unitas motus generica, & specifica sumatur.

74 DIcimus, neque ab agente neque à termino à quo, sive positivo, sive privativo per se desumi unitatem motus genericam, & specificam, neque istam a subjecto, licèt generica sumatur, sed utramque per se à termino ad quem esse accipiendam, Concl. est Scoti 1. d. 2. q. 7. T. & d. 13. A. Q. & 3. d. 14. q. 1 E. & 4. d. 43. q. 1 D. quibus in locis docet, motum à termino ad quem specificari, est q; fere communis, & prob. 1. quod ab agente non specificetur est Arist. 5. Phys. 31. & deinceps, ubi loquens de motus specificatione, non assignat motorem, tum quia eadem forma specifica potest à diversis agentibus specie produci, ergo & eadem mutatio, quia magis forma dependent ab agente, quam mutatio; tum quia motus ex se non respicit agens, neque agens est extremum relationis per motum importatæ ex dictis q. 1. ergo nequit ab agente specificari.

Secundò, quod non specificetur a termino à quo, neque unitatem genericam accipiat ab illo, patet ex dictis q. præc. art. 1. & 3. & prob. adhuc: Tum quia non desumit suam unitatem à termino à quo negativo, & per se, quia quod non est, non potest ens reale specificare, & unitatem realem tribuere; tum etiam quia iste terminus à quo evanescit in motu, nec per se intenditur a natura, specificatio autem, & unitas sumitur ab eo, quod maneat in motu, & per se intenditur a natura. Neque a termino positivo & concomitanti: tum quia Arist. 5. Phys. 48. negat motum à termino a quo denominari, sed à termino ad quem. Tum quia quando subjectum transit à contrario in contrarium, negari nequit, qui sint duæ mutationes, una deperditiva, acquisitiva altera; quæ rimus igitur, an motus iste, qui distinctus genere ponitur ab istis mutationibus per hoc, quòd est inter terminos positivos, est quid integratum ex illis duabus mutationibus, vel omninò distinctus; si primum, ergo est ens per accidens, quia includeret in suo conceptu formali mutationem privativam, & mutationem positivam, quæ sint specie omninò distinctæ; si secundum, ergo eadem forma simul acquiritur duobus motibus specie distinctis, scilicet motu isto, & mutatione acquisitiva, quod est falsum, quia sicut unica actio sufficit ad unicam formam, ita unicus motus; immo quodlibet mobile non solùm istis tribus motibus assignatis moveretur, cum à contrario in contrarium transit, verùm etiam aliis duobus, videlicet ab intensione nigredinis ad remissionem ejusdem, & à remissione albedinis ad intensionem ejusdem, & sic quinque motibus simul moveretur, quod est entia multiplicare sine necessitate. Tum quia per Aversam terminus à quo non dat unitatem specificam motui, quæ a termino ad quem desumitur, sed genericam, ergo idem terminus ad quem duas unitates specificas tribueret; Probatur, qui motus ab albo in nigrum accipit unitatem genericam ab albo, & specificam à nigro; motus à non nigro: in nigrum à termino à quo privativo accipit unitatem genericam, à nigro unitatem specificam, quæ esset distincta ab unitate specifica motus ab albo in nigrum, sicut diversa sunt genera, sub quibus continentur, ergo duæ unitates specificæ distinctæ ab eadem nigredine provenirent, contra Arist. 5. Phys. 31. dicentem *omnis igitur dealbatio omni dealbationi idem secundùm speciem erit, & omnis denigratio denigrationi.*

75 Nec valet, quod ajunt, nigredinem sumi posse dupliciter, vel materialiter, seu secundum propriam entitatem, vel formaliter, ut terminus motus: hoc modo, non illo specificat motum, & quia ut terminus nata est terminare motum, vel à contrario positivo, vel à privatione, ideò duplex formalitas termini in illa reperitur, secundum quas duos motus specie distinctos potest specificare. Non valet quia id est ratio formalis terminandi motũ in nigredine, quod est ratio, cur appetatur à natura, & intẽdatur, & qua subjectũ perficitur, unde rationẽ finis habet, sed talis non est respectus, & ordo, quem forma dicit ad terminum à quo, sed entitas ipsius, ut patet, ergo secundum istam formaliter terminat: & cum hæc sit unica tantùm, non nisi unicam specificam unitatem tribuere potest. Tum quia termini motus sunt incompossibiles ex 5. Phys. 26. sed terminus positivus à quo, puta albedo remissa stat cum termino ad quem, scilicet cùm albedine intensa, ergo terminus positivus non erit per se terminus motus, & ideò non poterit ab ipso motus desumere aliquam per se unitatem, quia non specificatur motus per se ab eo, quod per accidens se habet ad motum. Dices, albedinem ut remissam, quomodo est terminus æquò esse incompossibilem cum albedine intensa. Contra albedo ut remissa dicit entitatem illam albedinis, & carentiam albedinis intensæ, secundum primum manet, non secundum privationem, ergo secundum privationem annexam est per se terminus à quo motus, non secundum entitatem positivam; ergo secundum hanc entitatem non dat motui unitatem.

76 Tertiò, quod à subjecto, quamvis unitatem genericam motus physici desumat, non tamen specificam per se, & essentialem. Prob ex Arist. sæpè cit. tex. 31. ubi nullam fecit mentionem de subjecto, sed omnem dealbationem esse ejusdem speciei determinavit; quo loco 16 de unitate specifica subalterna loquitur, ut falsò exponit Aversa, sed de unitate specifica specialissima, & athoma, quã intẽdebat explicare Arist. ait enim *specie autem unus est cum genere sit unus, & in individua specie sit*, deinde subjungit exemplum dealbationis, & denigrationis. Tum quia i. ẽ calor specie erit, sive in aqua, sive in ligno inducatur, ergo eadẽ eductio, & motus specie eisẽtiali erit, quia inmediatius subjectum concurrit ad formam, quam ad motum, nam illam respicit secundum esse ipsius formæ, istum verò, quatenus ad respectum informationis concurrit, qui est materiale motus, ex dictis q. 1. Tum quia esse calidum ut novũ est ejusdem speciei in omnibus subjectis, quia est effectus formalis caloris, & ab una causa formali est unicus effectus formalis, ergo motus à subjecto non specificatur, quia novitas solùm addit respectum ad non esse præcedens, quod semper est ejusdem rationis, sicut esse de novo acquisitum est ejusdem rationis in quocunque subjecto.

77 Tan̄em quod à solo termino ad quem per se specificetur, patet ex sufficienti divisione, & ex Arist. sæpe cit. Tum quia terminus ad quem est per se intentus in motu, & ad ipsum motus ordinatur, se habet ut finis, unde à termino ad quem denominatur, ut à calore calefactio, à sanitate sanatio, &c. A termino ad quem accipit perfectionem, ut generatio est alteratione perfectior; quia forma substantialis est perfectior qualitate: quod totum est etiam verum de motu formaliter sumpto, & pro fluxu formæ, nam calefactio propriè non dicit calorem, sed fluxum seu aquisitionem caloris, aliquin non rectè diceretur motum pro materiali specificari à termino ad quem, quia ut sic solum dicit formam acquisibilem, & sensus esset quod à se ipsa specificaretur; & in hoc sensu quoq; locutus est Scot. loc. cit. ex quo patet falsitas opinionis Fuentes negantis motum pro fluxu ab aliquo termino specificari. Addit tamen Doct. in 1. d. 2. q. 7 T. quod quamvis ex distinctione specifica terminorũ semper inferatur specifica distinctio motuum, non tamen ex distinctione specifica motuũ, semper inferri potest distinctio specifica terminorum, nisi quando aliæ duæ propositiones verificantur, prima est, motuum differentium specie sunt fluxus diferentes specie, vel formę, secundum quas sunt fluxus, differunt specie, secunda est forma fluens, vel forma secundum quam est fluxus, est ejusdem rationis cum forma terminante; ubi autem altera istarum est falsa, propositio illa, quod motuum specie differentium sint termini specie diversi, est falsa; quomodo autem hoc intelligatur, patebit ex solutione argumentorum.

In oppositum arguitur, quod ab agente specificetur motus; tum quia 3. Phys. 23. motor ponitur in definitione motus, ergo ab ipso debet specificari. Tum 2. quia generatio univoca, & æquivoca solum penes agentia differunt, & tamen specie distinguntur ex Scot. 4. d. 43. q. 1. D. idem dicendum de generatione hominis, & resurrectione, & de aliis motibus supernaturalibus, & naturalibus respectu ejusdem termini comparatis. Tum 3. quod etiam à subjecto specificetur, & à termino à quo; Probatur, quia motus hæc tria essentialiter includit silicet terminum à quo, terminum ad quẽ, & subjectum, ergo ab his tribus specificatur. Tum 4. ad idem, quia naturale, & violentum sunt contraria 1. Cœli 10. quæ specie differunt 2. Phys. 64. ergo motus naturalis, & violentus specie differunt, sed naturalitas, & violentia sumuntur in ordine ad subjectum, ergo, &c.

78 Resp. ad 1. ex dictis q. 1. contra Hurt. & q. 2. sustinentem, motum formaliter esse actionem (ubi etiam alia argumenta fuerunt soluta, quæ possent ad propositum adduci) quòd ibi Arist. solum enumeravit, quæ necessario ad motum concurrunt, non quæ ipsum specificant. Ad 2, dicimus quòd si generatio univoca sumitur pro toto progressu, quo productũ generatur completè, specie differt ab equivoca, si eodem modo sumatur, quia diversi sunt termini inducti ab illis agentibus in materia, dum illam disponunt, & sic forma fluens non est ejusdem rationis cum forma terminante, ut dicebat Doct. cit. nam forma fluens est forma priùs inducta ad dispositionem materiæ, non enim eodem modo in principio disponitur materia muris producti ex putri, & materia muris ex femine generati, at si generationes univoca, & æquivoca sumuntur pro introductione ultimæ formæ, erunt ejusdem speciei, sumendo illas in ratione mutationis, & solùm per connotationes diversorum agentium differunt, idem quoque dicendum de resurrectione, & generatione hominis, & de aliis motibus, differunt enim extrinsecè, non intrinsecè; vel sumuntur generationes in ratione productionis, nõ in ratione mutationis, ex quibus patet, quomodo intelligendus est Doct. cit. dum generationes istas specie distingui asservit. Ad 3. negamus conseq. non enim quodlibet specificatur ab omni eo, quod in suo conceptu essentiali ingreditur, sed ab eo dumtaxat, quod se habet ut determinans; sicut materia, quamvis sit de conceptu hominis, non tamen specificat illũ, sed solùm forma; modo subjectum est nimis commune, & potest recipere plurimos motus specie, vel numero distinctos, & etiam genere, ideoque unitas generica potest aliquo modo ab ipso desumi, non specifica; terminus vero à quo nequit specificare, quia est non ens, & concurrit recedendo, ut diximus, adde, quod privationes specificantur à formis, quibus opponuntur, & consequenter tota specificatio ad ipsam formam reducetur. Ad 4. verum est consequens reduplicativè, nõ verò simpliciter considerando in se motus illos, naturalitas enim, & violentia accidunt motui, sicut rectum, & circulare quantitati.

79 Secundò, quòd à termino à quo positivo specificetur, præter rationes superiùs adductas, q. præc. art. 2. & 3. Probatur ad huc; tum quia ex 5. Phys. 4. & 48. habetur, quod motus magis denominatur à termino ad quem, quam à termino à quo. Supponit igitur Arist. ab utroque simpliciter denominari, & specificari, licèt minus principaliter a termino à quo. Tũ 2. quia ex 7. Phys. 5. unus specie motus est, qui ex eodẽ specie termino in eundẽ specie terminũ tendit. Tum 3. quia motus aeris furium ad superficiẽ ignis a terra, & motus ejusdẽ à concavo Lunæ ad eandem superficiem differunt specie, sicut motus rectus, & circularis ad idem ubi terminatus, ut cum Ar. 7. Phys. 21. docet Scot. in 3. d. 14. q. 1. E. & 4. d. 43. q. 1. D. ex ista enim differentia Ar. 1. Cęli à ext. 5. ulque ad 15. colligit numerũ corporum simpliciũ & concludit, præter quatuor elemẽta, corpus quoque cœleste admitti debere, quod circulariter moveatur; sed omnes isti motus penes terminos a quibus differunt, vel penes media, quæ in ordine ad terminos ad quos se habent ut termini à quibus, &c. Tum 4. motus à nigro in album per viride specie distinguitur a motu a nigro Falbum per rubeũ, & tamẽ non nisi in mediis differunt, quæ respectu albedinis se habent ut termini a quibus, ut diximus; item motus à quantitate tripalmari ad bipalmarem, & à palmari ad bipalmarem specie differunt, quia una est auctio, altera diminutio.

Resp. ad 1. ly magis sumere Arist. pro simpliciter, scilicet denominatur motus a termino ad quem simpliciter, nullo modo à termino a quo, ut patet ex adductis exemplis in tex. 48. de sanatione, & ægrotatione, quæ nullo pacto à terminis, a quibus denominãtur. Ad 2. sicut quemlibet motum a quisitivum unius contrarii comitatur deperditivus alterius, sic ad unitatem specificam motus acquisitivi cõcunitanter se habet unitas specifica termini à quo positivi, non per se; hinc solum ait Ar. motum eundem specie esse, qui ab eodem specie termino a quo ad eundem specie terminum ad quem tendit, non tamen è converso, si est à diverso specie termino ad eundem specie terminum motum specie differre, alioqui sibi contradiceret 5. Phys. 31. Ad 3. dicimus, omnes motus locales esse ejusdem speciei essentialis, quia omnia ubi sunt ejusdem rationis, ut docet Doct. 1. d. 2. q. 7. D. & solum accidentaliter differunt propter differentias positiuum universi; similiter sicut esse rectum, & circulare accidunt lineę ita etiam motui, ut etiam explicamus in lib. de Cęlo, ex quo sequitur solum accidentaliter motum a termino à quo specificari: Arist. autem loquitur reduplicativè, ut scilicet illa ubi cum illis differentiis accidentalibus considerantur, ut exponit Doct. cit. & ut sic specie differunt, sicut homo albus, & homo niger reduplicativè differunt specie, sunt contrarii, & incompossibiles; & in hoc sensu rectè concludit ur numerus simplicium corporum, quia loquitur de illis corporibus, quatenus habent diversas aptitudines ex propria natura ad unum locum, non ad alium; tum quia non est ratio demonstrativa.

80 Ad 4. sustinendo, medios colores esse specie ab extremis, & inter se diversos, dicimus, non esse undem specie motum à nigro in album per rubeum, & per viride, si motus illi à nigro ad rubeum, & à rubeo in album sumantur, ut unum motu aliquo modo integrant propter unitatem termini ad quem ultimati, non quatenus tantùm-modo